

Den lugna stormresan

Tid: 27 oktober–28 november 2008. Plats: Indiska Himalaya.

Total kostnad: Under 8000 kronor.

Del 1: Stormvarning utfärdad.

Resan föregicks av diverse stormar. I en hel månad nästan hade alla världens börser rasat i ett stormväder som ständigt slog nya rekord, så att Stockholms börs vid min avresa hade förlorat 42% av sitt värde på mindre än tio månader. Banker världen över hade mobiliserat alla världens politiker för att hjälpa dem med deras till havets djup sjunkna krediter, varpå världens politiska ledare gladeligen hade hoppat in och erbjudit dem tusentals miljarder att slänga ut för att täppa igen alla svarta hål som ingenting kunde fylla, så att det äntligen började bli uppenbart för en allt större del av mänskligheten att världsbanker och politiker huvudsakligen bara var bra på att slänga bort hederliga människors (skattebetalares) pengar.

Denna kosmisk-ekonomiska storm var emellertid ingenting mot de kataklymer man utsattes för den sista helgen hemma. Den fredagen var jag bjuden ut till Askim för första gången på ett antal år, varför det bara inte gick att ge återbud hur man än försökte och hur det än stormade. Senast jag hade cyklat ut dit på en inbjudan hade även Gudrun infunnit sig den 8 januari 2005, vilken storm slängt och strött grenar och fallande träd i min cykelväg

med generösaste raseri, varför jag lovat mig själv att aldrig mer cykla till Askim i en storm som Gudrun. Nu infann sig en sådan storm och min första inbjudan dit sedan dess som inte gick att refusera. Efter framkomsten trots allt fick man nöja sig med det erforderliga sjöslaget som tröst.

Nästa kväll var jag bjuden ut till Långedrag, som det inte heller gick att refusera, medan en ny storm var på väg. Det hade väl gått an att trampa vatten hela vägen ut till både Askim och Långedrag per cykel om det inte hade blåst så förbaskat. Stormen nådde sin höjdpunkt av vindstyrka och slagregn lagom tills man måste cykla hem. Den kvällen föll 50 millimeter.

Detta var förspelen till den nya resan till Himalaya, som var tänkt att vidta direkt i Dharamsala där jag avbrutit den förra resan efter en lyckad expedition till Zanskar. Det hade inte kunnat storma värre i världsekonomin medan det ändå stormade betydligt mer i både Askim och Långedrag som lämpligt ackompanjering till två gedigna höstsjöslag till 250-årsminnet av Nelson som genomförde slaget vid Trafalgar.

Emellertid tog jag det lugnt. Pågående projekt avslutades systematiskt i god ordning jämte städning, och mera packad behövde man ju inte bli. Som avslutningsclou avnjöt jag en vegetarisk lunch på Café Hängmattan i Musikens Hus på Djurgårdsgatan i Majorna tillsammans med healingentusiasten Nicklas Christensson innan det var dags att bege sig ut till flygstationen.

Ett praktiskt problem hade orsakat några natters huvudbry: i Helsingfors skulle jag bara ha 35 minuter på mig att byta flyg. Hur skulle bagaget hinna omlastas på bara en halvtimme? För att säkert få med mig allt bagage till Indien på en gång lyckades jag pressa ner allting i min största ryggsäck, som jag ämnade låta passera som handbagage. Personalen accepterade det utan problem. Man fick ha med sig 8 kilo i handbagage, och ryggsäcken vägde kanske 7,99. Vi vågade inte kontrollera.

Därmed var man lyckligt inne på rätt väg, och det var bara att låta det rulla på. Nästa orosmoln vid horisonten skulle Diwalihögtidens utbrott i Indien vara samtidigt som man kom fram. Man uppsköt gärna den problematiken till framkomsten till Delhi. Jag hade landat i Indien mitt i Diwali förut, och just den resan (1995) hade blivit en av mina bästa någonsin utan en enda kris och ändå inklusive Nepal och Bodhgaya.

Vädret var idealiskt, och när vi lyfte från Landvetter gjorde flyget en lov västerut så att hela Göteborg uppenbarades i underskön skymningsbelysning. Sett från någon kilometer uppifrån luften måste Göteborg med sitt läge vid floden mot havet och mot skärgården utanför vara en av världens vackrast belägna städer, speciellt med tanke på att den öppnar sig västerut med alla de fördelar detta innebär i kvällsbelysning.

Under resten av resan hände ingenting. Man förplägades väl ombord och landade snart i Helsingfors, där den halvtimme man gavs för byte behövdes mer än väl då mitt Delhiflyg låg i andra ändan av flygstationen och ombordstigningen redan var i full gång. Klockan 8 lyfte planet, man fick middag och frukostbulle och två omgångar rödvin, och så var man framme i Delhi precis vid soluppgången.

Vid immigrationen visade det sig att pundet hade fallit med nästan 4 procent mot rupien. Detta var mycket ovanligt. Annars hade rupien alltid varit fallande mot både kronan och pundet. I somras hade det gått 80 rupier på ett pund och 40 rupier på en dollar. Nu var det 77 respektive 61. Så mycket hade det ändrat sig på bara två månader.

Även i Delhi var vädret idealiskt, varken för varmt eller för ruggigt, med ett vänligt solsken som kontrast mot de infernaliska stormarna i Göteborg.

När jag nådde bussterminalen var det som jag hade misstánt, att Dharamsalabussen skulle gå först på kvällen. Däremot skulle det gå en enda buss till Simla om en timme. Följaktligen hoppade jag på Simlabussen hellre än att sitta och vänta hela dagen i busstationen mitt i Delhi-oväsendet: resans första improvisation.

Jetlaggen tog ut sin rätt på bussen – jag sov mest hela vägen. Det var en svindlande Volvobuss jag hade hamnat på för tre gånger det normala priset. Det hade inte funnits något val – det var dagens enda buss till Simla, och alternativet hade varit att sitta på busstationen till kvällen och vänta på nattbussen till Dharamsala.

Detta hade ändå varit klokare. Det var Diwali som ställde till det, som smällde av ordentligt vid min framkomst till Simla i skymningen kl. 18, 13.30 svensk tid, nästan 24 timmar efter att jag lämnat hemmet. En Kashmiri hjälpte mig till ett hotell, som alla var för dyra. Det gavs inget annat val än att stanna vid det sista, där priset var 250 – ingen prutning tolererades. Det var ett tvåbäddsrum utan varmvatten eller dusch, men man var trött.

Tyvärr var *the Indian Coffee House* stängt som nästan allting annat också. Det var hopplöst att finna något middagsställe. Det visade sig mer och mer ha varit ett fullständigt misstag att komma till Simla till Diwali. Ingenting fungerade, allt hade varit fel, från den svindyra bussen till nödhotellet, medan ungarna i staden kastade smällare under mina fötter, så att man allt utom smällde av själv...

del 2: *Diwaliförödelsen.*

Diwalieländet fortsatte följande dag med förnyade kriser. Jag lyckades hinna med en kaffe och frukost på *"The Indian Coffee House"*, som jag mest rest till Simla för att få uppleva igen, innan det var dags att bryta upp ner till bussen. Där på busstationen rådde fullständigt kaos. Biljettköerna var milslånga, och det verkade inte gå några bussar. Min buss till Dharamsala var "sen". Det betydde att den i bästa fall verkligen var sen eller inte skulle gå alls. I så fall var man hänvisad till en annan hyper-de-luxe-Volvobuss för okristligt pris med outhärdlig videounderhållning och skrällande rockmusik, som man kommit hit med.

Staden såg ut som ett slagfält. Alla gator var översållade med avbrända raketer och smällare. Man formligen vadade i aska och skräp. Jag skulle betrakta mig som överlycklig om jag alls kom loss från Simla denna dag.

Jag rekommenderades att stanna vid busstationen och vänta. I fall det kom en buss kunde jag då ta den. Det blev en tröstlös väntan bland hopper av vilsna människor som också blivit av med sina bussar. Det gick så få bussar, att när det kom någon blev den omedelbart så fullproppad att ingen fick plats. För säkerhets skull försäkrade jag mig om en biljett till den enda säkra bussen som fanns, som skulle avgå 14.30 och tidigast nå Dharamsala 22.30, då det var för sent att ta sig upp till McLeod, vilket skulle innebära andra bekymmer, som det var bäst att uppskjuta tills vidare.

Nu minsann dök det upp tjänstvilliga bärare som erbjöd en hotell för bara 150. Det var så dags nu.

Vad kunde jag annat göra än sätta mig ner på *the Indian Coffee House* och vänta? Där kunde man åtminstone glömma tiden för de timmar som återstod till avfärden över en kopp kaffe och en enklare lunch.

Det var fortfarande lika stökigt nere vid busstationen när jag kom ner igen. Nu väntade många på Dharamsalabussen medan ingen visste när och om den skulle komma, och klockan blev halv 3 – avresetiden. Några äldre herrar väntade också, och vi delade våra bekymmer med varandra. Den ena var mycket munvig på engelska och fryntlig, så han blev ett gott sällskap hela dagen. Efter en kvart kom bussen, fylldes genast och gav sig äntligen genast iväg.

Det skulle vara en non-stop-resa på åtta timmar till Dharamsala, men det infann sig fler stopp på vägen än vad någon önskat sig. Det första stoppet var ett totalt trafikstopp, när två långtradare med enorma trummor till fabrikcementblandare, som fyllde hela vägen, hade fastnat. Det hade inte hjälpt att de bara kunde röra sig i ultra rapid. Trummorna gav samma väldiga intryck som Juggernautkärror, De var säkert tio meter i diameter. Som alla förstoppningar löstes även denna, och nästa stopp blev en klassisk punktering. Denna var emellertid så kraftig, att den måste föranleda ett extra stopp vid en verkstad senare för kontroll av läget, som varade i en timme.

Min gode medresenär, som skulle hoppa av i Haripur, uttryckte sin stora oro över att jag skulle komma fram till Dharamsala först efter midnatt, när allt var stängt och ingenting fungerade. Jag försäkrade honom att läget var lugnt. Han avkrävde mig både adress och telefonnummer och lovade höra av sig.

Vi kom fram till Dharamsala långt efter midnatt. Allt var dött och tyst. Strandade med mig var tre ungdomar från Sikkim för första gången på besök i Dharamsala. Jag ville stanna vid stationen och övernatta där i förtröstan på kantinens öppnande tidigt på morgonen för att sedan satsa på första bussen upp till McLeod Ganj, men de ville gå på. Alltså visade jag dem vägen upp till McLeod 600 meter upp i 6 kilometer, vart vi vandrade i mörkret.

Framme vid McLeod – klockan var då 2 – inleddes sökandet efter nattkvarter. En nattsuddare anvisade oss ett hotell som vi inte hittade. På vår väg annonserade ett hotell att det hade öppet dygnet runt. Det var svårt att väcka dess portier. När han slutligen kommit så långt att han (i sömnen, tycktes det,) öppnat ett rum för oss, kostade det 600 rupier. Ingen prutning accepterades. Det var avskyvärt modernt med TV och allt, och jag tackade nej för min del. De tre från Sikkim valde att följa mig.

Vi fann inget annat öppet hotell. Det enda vi fann var utrymmet under tak framför bussbiljettluckan där det fanns några fastskruvade väntstolar. Ytterst obekvämt, men det var under tak, stolarna gick att sitta på, och natten var inte alltför kall. Det låg flera andra uteliggare på gatorna, en rentav med kryckor och allt och med huvudet i rännstenen. Han hade av allt att döma firat Diwali på övligt sätt kräkandes sina muggar fulla i rännstenen. Vi var således i gott sällskap. Jag hade flera gånger förut tvingats tillbringa nätter utomhus, som redan i Lissabon 1989, på grund av stängda omständigheter, men jag började bli för gammal för sådant nu. Värre var det med ungdomarna från Sikkim. Sitsarna var hårda, neonljuset bländade, och gathundarna skällde ut varandra med besked utan att bry sig det minsta om utsatta människor som försökte sova strax intill och som vaknade med slag varje gång ett

nytt hundgatugräl ursinnigt inleddes. De två flickorna övergav mig först. Pojken lämnade en stund senare. Antagligen gick de tillbaka till det svindyra hotellet.

Efter klockan fyra väcktes jag av ett vänligt tilltal. Då hade jag börjat frysa. De ville erbjuda mig sitt hotell, 200 rupier bara. Helst hade jag blivit lämnad i fred och sovit vidare fram till gryningen, men de insisterade. Till slut gick jag med på att ta erbjudandet under beaktande.

Det var ett annat hypermodernt hotell med TV och varmvatten. 200 var naturligtvis billigt. Efter många försök till tvekan föll jag till föga på det villkoret, att det skulle gälla även över nästa natt, då den här natten redan var förlorad. Klockan var över fem. De gick med på det.

Alla Diwaliumbärandena avslutades alltså av denna positiva överenskommelse. Jag kunde lugnt sova de sista två timmarna av natten innan det skulle bli dags att leverera ett par medhavda skor till min vän från Bihar, tälthållaren uppe vid Triund. Man var på rätt spår igen efter en olycksdiger Diwalipärs, och nu gällde det bara att hålla en bättre och stabilare kurs resten av resan.

del 3: *Dharamsala i sin prydno.*

Det kändes i benen att man knappt sovit på tre dygn när man steg upp klockan 8 efter två timmars sömn efter den nattliga ankomsten till Dharamsalas McLeod Ganj. Men jag ville bli av med skorna jag släpat med mig från Göteborg, ett par avlagda gymnastiskor av hög kvalitet jag en gång fått som present men aldrig kunnat använda då de var för små, varför de passade perfekt min unge Bihariväns önskan och beställning om ett par nya skor. De hade inte fått plats i den sprängfyllda ryggsäcken, varför jag måst låta dem hänga och dingla utanför. Nu gällde det att bli av med dem.

Triund nåddes utan problem trots utlevade ben, och snart uppenbarade sig min Biharivän. Skorna passade precis. Det hade inte kunnat bli bättre. Han frågade genast vad jag ville ha för dem, men eftersom jag själv fått dem som gåva kunde jag bara ge bort dem gratis. I stället kunde han bjuda mig på te och omelett, min vanliga frukost, vilket han gärna ställde upp med.

Då jag kommit senare på morgonen än vanligt var där redan ett ansevärt antal turister, mest kanadensare. Ett helt gäng satt och språkade inför den monumentala utsikten och beklagade staden Calgarys förfall genom explosionsexpansion till döds, och Vancouver hade inte blivit bättre med åren heller.

På vägen ner träffade jag ett ungt nordiskt par, Pia och Simon från Danmark, där hon var svensk. Danmark hade genomlidit samma ekonomiska trauma som Sverige, flera banker om inte tre hade gått i konkurs, och inget ljus syntes i ändan av avgrunden. Vi var helt överens om att allt var Bushs fel, han var världens största katastrof och USA:s största genom tiderna, och allt kunde bara bli bättre om det blev ett regimskifte. Om det inte blev det kunde det bara fortsätta bli ännu värre. McCain kallades offentligt i tidningen som "ett 72-årigt hjärtslag från döden med en labil och omogen kvinna som vicepresident fullständigt olämplig och inkompetent att ta över världens ansvarsfullaste jobb."

Inför den ekonomiska krisen hade de sagt upp sina jobb och skulle nu tillbringa fem månader på resande fot i Asien och Australien, närmast till Nepal och sedan till Darjeeling och Sikkim. Vi kunde åter sammanstråla där. De bodde på *Nick's*, granne med mitt *Green Hotel*, så vi skulle säkert ses igen.

På sin resa hit hade de även varit igenom Iran, där situationen är ungefär den samma som i USA: alla skäms för presidenten, som har lett deras land åt helvete, både ideologiskt, ekonomiskt och integritetsmässigt. Båda presidenterna borde ställas inför rätta för hela de folk som de har bedragit med misslyckade krampaktiga försök till manipulativa metoder främst manifesterade genom sina lögnar: Irans presidents försök till historieförfälskning och förnekelse av Förintelsen samt införandet och spridandet av "Sions Visas Protokoll" (en förfälskning i Ryssland för mer än 100 år sedan,) och USA:s presidents yrkande på att Iraks massförstörelsevapen måste förstöras genom massiv förstörelse av hela landet för Al Quaidas skull, som inte hade något med Irak att göra.

Jag sammanträffade också med Mustafa mitt på öppen gata, kände igen honom och anropade honom – annars hade han inte sett mig. Han var alltid i farten liksom jag och nygift dessutom. Vi lovade varandra att träffas och pratas vid senare, båda lika glada över att ha sett varandra.

Även mitt värdfolk var kashmirer och mycket angenäma sådana. Deras hotell "*Pawan*" var snyggt och hemtrevligt om dock rummen något kalla, som de är i hela detta område, "*the Kashmiri village*" utanför McLeod nedanför klostret. Inte heller varmvattnet fungerade, så min efterlängtnade varma dusch blev kall lika förbannat.

Det förekom naturligtvis manifestationer i Dharamsala. Dalai Lama hade blivit sjuk efter sin äldre broders bortgång vid 86 år (se nr.171), intagits på sjukhus och opererats för gallsten och nyligen kommit levande tillbaka. Han har låtit meddela att han är trött på fruktlösheten i samtalsomgångarna med Peking, som aldrig tagits på allvar av Peking och som aldrig lett till något utom förnyade personliga attacker från Peking mot Dalai Lama som "separatist, intrigmakare, manipulator, svekfull folkförförare, terrorist" och allt möjligt som han aldrig varit men alltid tagit avstånd från. En folkmanifestation i vilken halva McLeod deltog gick två varv runt staden under sjungandet av fyra manifestpunkter: 1) Hela folket står enat bakom Dalai Lama, 2) Han ensam är betrodd att föra det tibetanska folkets talan, 3) Kina måste ge klart besked om det vill förhandla alls, och 4) Kina måste sluta med meningslösa ärekränkande personliga påhopp på Dalai Lama själv, vilka inte betyder någonting. Samtidigt har nu 45 miljoner före detta medlemmar av Kinas kommunistparti tagit avstånd från partiet, som officiellt har 70 miljoner medlemmar av Kinas befolkning på 1400 miljoner.

Vem bryr sig?

Sedan de tibetanska protesterna för ett år sedan har 5000 protestdeltagare försvunnit spårlost, medan man samtidigt märkt en stigande statistik gällande försäljningen av livsviktiga organ på transplantationsmarknaden från Kina. Varifrån alla dessa organ har kommit finns det ingen information om, men det är ett faktum att i Kina är man inte lagligt död förrän man är hjärtdöd – följaktligen existerar det ingen hjärndödhet i Kina, och "patienter" eller offer som på naturlig eller konstgjord väg blivit "hjärndöda" slösar man inte

bort med att inte ta hand om deras organ, främst njurar, lever och hornhinnor, som är och förblir en betydande inkomst för den kinesiska staten (läs Partiet) och har varit det sedan 1980-talet.

Det var först 2006 som det slogs larm om saken, men larmet kom från Falun Gong, varför det inte togs helt på allvar. Problemet med folkförföljelser är, att det först bara är offren själva som slår larmet och då med tämligen skärande för att inte säga hysteriska toner, vilket misstänkliggör dem såsom subjektiva. Det var samma sak med judarna under 1930-talet – ingen tog varnande röster som Arthur Koestler på allvar emedan han var jude själv, fastän han hade rätt hela vägen. Hade man tagit alarmet på allvar från början hade hela Förintelsen kunnat undvikas.

Nu har organhandeln från Kina åtföljts av andra aktuella alarm. Det har visat sig att terroristerna från Bombay i slutet av november förra året hade kinesiska vapen och bomber. Det har visat sig att Hamas raketer från Gaza har varit kinesiska. Redan tidigare vet man att endast Kina beväpnat diktaturer som Khmer Rouge, Zimbabwe, Sudan och Burma.

Vem bryr sig? Vem brydde sig om judarna på 30-talet? Vem brydde sig om armenierna i Turkiet under sultanatets sista decennium, när historiens första avsiktliga och metodiskt planerade folkmord ägde rum? Vem brydde sig om tibetanerna, när Kina invaderade och ockuperade det självständiga Tibet 1950?

Tyvärr har trenden i historien hittills varit, att först när folkmorden genomförts och avslutats har de uppmärksammas. Först efter Mexicos och andra latinamerikanska staters självständighet tog man upp spanjorernas folkmord på hur många indianska folk som helst. Först under 1900-talet tog någon upp USA:s obönhörligt metodiska folkutrotning av indianerna. Först efter att de tyska koncentrationslägren avslöjats efter kriget började man ta Förintelsen på allvar, när det var för sent.

Tibetanerna lever ännu, åtminstone 80% av dem, men de har varit döende som nation och folk sedan 1950, när deras land togs ifrån dem och deras ledare tvingades i exil för att alls kunna överleva. Skall de också få dö ut som folk och kultur innan man på allvar börjar försöka förstå vad Kinas kommunistiska parti under sina 60 år som terrordiktatur har gjort?

Försvaret för de förtrampade

Vår tid skall komma,
deras tid som trycktes ner,
förtrampade och ignorerade
och nedvärderade till ingenting
blott för att de dock var,
mot strömmen, därför förbisedda,
överkörda för att de var annorlunda,
utfrysade och fockade som icke lämpliga
och refuserade som främlingar,
ett obehag att skrota och förtränga
och betrakta som ej existerande
just för att deras existens är oförneklig.

Men vi finns och skall för alltid resa oss
på nytt och fortsätta som osaliga andar
bara desto säkrare för vår exil i underjorden
i förträngdhetens föraktade asyl
och alltid hemsöka historien
för att man någonsin i ignoransens namn
försökte att begrava någon levande.

del 4: *Diwalis lyckliga slut*

Det blev en förtrollande vacker dag som redan på morgonen kröntes av utomordentliga naturupplevelser uppe vid Triund. Även gamle Lakka, bergseremiten vid *Snowline*, behövde nya vinterkängor. Jag kunde inte lova honom några förrän tidigast i september nästa år. Det gick bra, sade han.

Där uppe på 3000 meter upplevde jag för första gången vilda gaseller. De var ett par, och jag blev så betagen av deras uppenbarelse att jag alldeles glömde bort att fotografera dem. Rudyard Kipling har skrivit en dikt om sitt första möte med vilda gaseller i Indien som exakt återger de känslor som nu överväldigade mig. Det måste ha varit ett helt ungt par, ty de var mycket små, som stora hundar, och verkade på något sätt valplika. Men deras skuttande var det inget fel på. Om jag var känd för att dansa i bergen så var de många strån vassare.

Redan igår hade jag träffat den unge amerikanske violinisten från Michigan, som stannade uppe vid Triund natt efter natt med violin och allt. Vi kom att tala om det amerikanska presidentvalet om fem dagar, och till det tänkte han nog ta sig ner för att på något sätt rösta. Det var ett ödesval som inte fick gå fel för tredje gången. Ett av symptomen på tillståndet i Amerika var de många uppmaningar som spreds på nätet om hur man skulle undvika att få sin röst bortfuskad eller förvänd till motsatsen – fusket var satt i system i betänkligt många delstater. Möjligen skulle EU bli tvunget att sända ut valobservatörer för att i efterhand kunna rapportera om valet hade gått riktigt till. Vanligen var sådana rapporter negativa, då EU:s valobservatörer bara sändes vart det väntades fusk. På sådana ställen fick de ofta inte komma in alls.

Dock var det ett gott tecken att så många amerikaner förekom i Indien igen. I årtal hade de varit försvunna och bara sporadiskt förekommande och då alltid lika skamsna över den amerikanska situationen, om de inte frivilligt gått i exil.

Jag flyttade tillbaka till min enbäddscell i *Green Hotel* där temperaturen var tre grader varmare än i Kashmirbyn. Bara det!

Under eftermiddagen fullgjorde jag min andra mission i Dharamsala. Den första hade varit att leverera skorna till min Biharivän. Den andra var att för min vän Axel Odelbergs räkning forska efter upplysningar om ett förlorat kloster i Inre Mongoliet nordväst om Vargbergen (*Lang Shan*) och Gula Flodens nordligaste krök före staden *Baotou* vid namn *Shande Miao*. Möjligen kunde det finnas upplysningar därom i Dharamsalas bibliotek. Man fick lämna ifrån sig väskan innan man gick in, men sedan ställde bibliotekarien upp med all

hjälp hon kunde ge. Hon fick fram ett antal digra volymer, somliga på ryska, men naturligtvis fann vi ingenting. Sven Hedin hade besökt klostret för 100 år sedan, medan Axel Odelberg bara funnit dess ruiner. Det närmaste vi kom var ett utsökt bildverk av en viss Mabel H. Cabot från 2003 om *"Förlorade kungariken i Tibet, Kina och Mongoliet"* där hon kombinerat autentiska kolorerade sagolika fotografier av expeditioner i dessa områden från 1920-23 med sin egen moderna resa genom Gobi till Tibet genom just det eftersökta området, där Vargbergen omnämndes men ingenting om det förlorade klostret *Shande Miao*.

På Nicks berömda café sammanstrålade jag igen med Pia och Simon, och jag kunde hjälpa dem med en hel del tips inför deras fortsatta resa över Simla till Nepal och Darjeeling. Det var inte omöjligt att vi kunde återses i Naini Tal om 10 dagar. De bodde själva i Köpenhamn, och det var inte omöjligt att vi kunde råkas där också någon gång. Äntligen kom vi så långt att vi bytte adresser.

Kvällen tillbringades i sällskap med det kanadensiska gänget från Triund. Vi hade den utsöktaste middagen hittills i Indien på gamla anrika *Yak Café* med vegetariska momos i soppa. Detta ställe lagar alldeles fabulöst god mat – man blir positivt överraskad varje gång.

Natten bjöd på ett märkvärdigt fenomen. I Kashmirhotellet hade jag aldrig frusit och aldrig haft mer än en filt. I *Green Hotel* hade jag det tre grader varmare men frös ändå så starkt att jag vaknade och måste klä på mig mer och mer, först byxor och sedan tröja. Även här hade jag en filt. Hur är det möjligt?

På morgonen gick jag på min sista vandring uppåt bergen för den här gången och inkluderade även *Snowline* och Kali-kapellet högst upp utom Triund. Det tog 6 ½ timmar, och man var slut efteråt. Den här gången blev det fotografering av, och vädret kunde inte bli bättre. Ett stort och glatt sällskap tibetaner, både munkar och lekmän och damer, begav sig den här dagen upp också för traditionsenlig dekorerings av alla pass och höjder med vindhästar, alltså bönevimplar och flaggor. De var på ett utomordentligt gott humör och skrattade och hojtade under muntraste tänkbara upprymdhet.

En japanska där uppe hade råkat illa ut. Hon hade gett sig av på egen hand för att uppsöka ett vackert vattenfall, stigit ner och störtat ner i ravinen säkert 50 meter. Det sades 100, men det tror jag inte, för hon överlevde. Lyckligtvis klarade hon sig utan frakturer, men hela hennes vänstra ben var bara ett enda stort blåmärke, och hon haltade svårt. Hon hade inte kunnat ta sig upp ensam, och först följande morgon hade hon hittats. Jag hade träffat henne haltande på sin käpp igår, men idag var hon borta – hon hade genom ihärdig sjukgymnastik och envishet trots allt lyckats ta sig ner från Triund för egen maskin.

Existensen kunde inte bli ljuvligare i Dharamsala, och ändå blev den det hela tiden. Särskilt roligt hade vi uppe vid *Snowline*, där en amerikan och två sikher gafflade med varandra, vari jag deltog. Det amerikanska valet var om tre dagar, men vår vän här från Kalifornien hade redan röstat. De två sikherna beskyllde Bush för alla världens katastrofer och i synnerhet för den ekonomiska, vilken Bush kommenterat en gång då han tillfrågats om vad han menade om den globala ekonomiska krisen: *"Vilken ekonomiska kris?"* Indiens börs hade förlorat 60% av sitt värde på ett knappt år, och känningarna av krisen närmade sig katastrofläge. Och allt var bara Bushs fel, som invecklat världen i Irakkriget.

Det var svårt att lämna Dharamsala även om det bara var tillfälligt. På eftermiddagen hade jag en underbar pratstund med Mustafa, som var lyckligt nygift. Det värsta han visste

var *Diwali* med dess stök och oväsen och att resa. Jag unnade mig en avskedsmiddag på *Yak*, där det bara satt tjecker och ryssar. Den internationella charmen med McLeod Ganj i Dharamsala bara ökar med åren. Nu var *Diwali* äntligen slut, och man kunde tryggt resa vidare.

del 5: *Vidare österut, längre bort och högre upp.*

Det blev en bökig och stökig resa ner till Dehra Dun och Rishikesh. *Diwali* var visserligen slut, men efter *Diwali* gällde det för alla människor att resa hem igen, och det var på en sådan dag jag hamnade på den överfulla bussen till Dehra Dun. Den hade aldrig varit överfull tidigare, varför den blev det desto mer denna gång.

Jag hamnade bredvid en ung karriärist som hoppades på ett jobb i USA om ett år, om han skötte den anställning han nu hade. Han var mycket intresserad av västvärlden med USA och Europa och undrade vad jag egentligen såg i det så djupt eftersatta Indien med bara kaos, smuts och befolkningsexplosioner. Jag svarade, att i Indien var livet ännu tämligen jordnära och verklighetsbetonat med alla hantverkarskrån helt intakta och fungerande, så att man när som helst kunde anlita en skomakare eller skräddare billigt och få ett fullt professionellt resultat. I västvärlden var allting uppskruvat dyrt och artificiellt, varför vi förfallit till ett mycket osunt slit-och-släng-samhälle. Indien hade också världens äldsta nu levande helt intakta religion att förvalta med en obruten kulturhistoria 5000 år bakåt, medan exempelvis Sverige inte sträckte sig mycket längre tillbaka i tiden än 1000 år, vilken ingrodda kulturtradition gav hela Indien en ryggrad utan motstycke i världen vad anbelangar etnisk struktur, samhälle och samarbete, pietet och moral och framför allt familjesammanhållning, någonting som nästan gått helt bankrutt i västvärlden. Som resultat av Indiens djupt gående mänskliga civilisationsstruktur förekom det nästan ingen kriminalitet, vilket min vän bekräftade. Man var 100 gånger mera trygg i Indien som människa än i USA, världens falskaste föregångsland.

Å andra sidan hade vi terrorismexplosionerna i Indien, där tre bomber skickat 300 oskyldiga till sjukhus så sent som i torsdags. Det var visserligen i Assam 700 km från mitt Darjeeling, ungefär som om det skulle explodera bomber i Tyskland när man var i Sverige, men detta fenomen gjorde min vän alldeles rabiatt av hat mot muslimerna, som han menade att startade problem vart de än kom. Men varför skulle muslimer spränga bomber i Assam, där det knappt fanns några muslimer? Jag fick det inte att gå ihop och vågade betvivla att det låg muslimer bakom, men vi får se. Dock låg det bara muslimer bakom 11/9 -01 i New York, talibanernas terrorregim i Afghanistan, Al Qaida-rörelsen, och så vidare, så visst fanns det militanta muslimer som orsakade problem. Den problematiken slipper inte muslimerna.

Som kontrast kan jag anföra Mustafas argument, att allt är politikernas fel och de cynikers som struntar i om hundra tusen eller en miljon dör då det bara mildrar befolkningsexplosionen, alla de samvetslösa mördare som oavsett religion eller ideologi i historiens namn fortsätter i det oändliga med att offra oskyldiga för sina egna storhetsvansinniga nyckers skull. Mustafa menade att alla politiska gränser var åt helvete och att det aldrig borde ha funnits några då det är mot naturen, och jag kunde inte varmare

hålla med honom fullständigt. Säg det till dem som vidmakthåller Berlinmuren i Nicosia på Cypern eller muren mot palestinierna i Israel.

Det var svårare än någonsin att lämna Rishikesh, detta underbara konsekvent helvegetarianska ställe, som för varje nytt besök bara verkade bli mera paradiskt. Min gamla trädgård i Rishikesh var som fullständigt isolerad från staden med dess brus och hets och oväsen, som en klosterträdgård på behörigt avstånd som till och med få kände till och få besökte – jag hade nästan alltid fått sitta ensam i denna väl tilltagna trädgård i ro för mig själv, och utgångsläget förblev idealiskt för långa promenader uppåt backarna och över floden till *ashram*stränderna med deras *ghats*, där man kunde flanera omkring hur länge som helst utan att tröttna på det ständigt omväxlande klientelet av *gurus* och *sadhus*, hippies och turister, hinduer och främlingar av alla de slag, invalider och tiggare, från de yngsta till de äldsta, som alla var där tillsammans för att njuta av Ganges skönhet och helighet när det var som bäst.

Men det var hopplöst för varmt i Rishikesh. Min rumstemperatur gick från 25 ner till 24 till natten, och utomhus gick den ner från över 30 till knappast mindre än 24 där heller – Rishikesh har för det mesta tropiska nätter. Så hur svårt det än var att bryta upp var det det enda rätta att göra.

Trött efter den uppslitande kaotiska mörbultande trängselresan från Dharamsala på 16 timmar gick jag och lade mig extra tidigt och orkade stiga upp klockan 3 för att vandra ner till busstationen och ta första bästa buss mot Joshimath. Jag fick nöja mig med en till Karnaprayag, två tredjedelar av vägen, där jag omedelbart fick byta till en Joshimathbuss. Halv 3 var vi framme efter en ganska jämnt 10 timmar lång bussresa (på 25 mil) ständigt uppför längs klassiska enfiliga vägar i bedrövligt skick längs halsbrytande hisnande bråddjup på flera hundra meter upp till 2000-metersnivån. Vädret var strålande och utan alltför oroväckande molnskockningar tills vidare.

Trött på att mitt gamla hotell Shailja bytte ägare och blev dyrare varje år, redan för tre år sen hade det varit förstört, tog jag nu tungan i kinden och provade ett nytt (gammalt) hotell, Nanda Devi i utsökt Joshimathstil – ingen TV, brusfätölj som inte gick att spola, en bucklig säng med vacklande sängbord och en trasig stol som dock gick att sitta på. På vägen hade jag erbjudits ett annat hotell med hela lyxkoret – TV, varmvatten, dusch, för 350, vilket hade ruinerat mig. Nanda Devi tog 100 för betydligt mer av vad jag ville ha. Inget ont om hotell med TV på rummen, men råkar man ut för ett sådant i Indien kan man vara säker på att någon annan gäst har sin TV på hela natten med skrik och bråk och pangpang utom fullt ös i rockmusiken och musikalköret, och lyhörddheten är 100%. Så jag gjorde vad som helst för att avstå från den lyxen.

Det kändes gott att ha kommit fram till Joshimath. Nu kunde man börja umgås med bergen på allvar.

Och vad råkar man inte ut för när man tar sig ett glas te på en sylta? Där finns en TV för gästernas fromma, som råkar ha på musikvideos från Ladakh! Fastän det var TV blev man dubbelt hemma genast.

del 6: *Rening i Joshimath*

Joshimath erbjöd provningar denna gång. Efter middagen, mitt första mål mat på hela dagen, *biryani* med *curd*, exakt samma rätt som jag haft i Rishikesh, reagerade magen våldsamt, och jag spydde hela kvällen. Den middagen hade jag kunnat bespara mig både ekonomiskt och kulinariskt.

Dock var det ingen förgiftning, sjukdom eller infektion utan bara en effektiv kroppsrensning som hette duga. Det smakade inte illa, och jag blev inte trött av det, det var bara kroppen som plötsligt krävde rensning. Morgonen därpå drack jag te och åt frukost som vanligt.

Tyvänn var det moln i farten, vilket saboterade mitt program. Det var min Aulidag med min årliga uppvaktning av Nanda Devi, Kamet, Hathi Parbat och andra gränsberg mot Tibet, och promenaden upp till Auli ställde krav på krafter och väder.

Jag kom upp på 1 timme 50 minuter, exakt samma tid som uppstigningen till Triund i Dharamsala brukade ta, och fortsatte sedan vidare upp genom skogen till det lilla hindutemplet och vidare uppåt högslätterna där uppe vid pass 3200 meter. Vinden var emellertid stygg, och molnen tätnade och lade sig över kullarna, så att man kunde sticka huvudet in i dem. Det var ingen idé att fortsätta. Vinden nöp i öronen, molnen luktade minusgrader och snö., så jag vände efter en så nära bild på Nanda Devi som möjligt – närmare lär jag aldrig komma – det var väl 30 kilometer dit, men hon var praktfullare än någonsin i sin strålgans.

Vädret var sedan ombytligt – turvis värmande solsken och iskalla vindar med hotfulla moln. Vi slapp i alla fall regn.

Några ungrare var där i affärer för något omfattande projekt som handlade om miljoner Euro. Jag hörde när de kom, och det tog en stund innan jag kunde identifiera språket. Man väntar sig inte att träffa på ungrare på 3000 meters höjd i isolerade delar av Himalaya.

Sedan kom också en grupp danskar förbi från Köpenhamn. Jag förberedde dem på ovädret som väntade dem där uppe, som de ändå insisterade på att pröva. Det var bara att hoppas att de skulle komma ner igen.

Det är lätt att gå vilse där uppe, och anslag har satts upp som strängt förbjuder turister att vandra på egen hand, vilket bara provocerar dem till att göra just det, varpå de försvinner och i bästa fall kommer till rätta halvt förfrusna och gråtfärdiga följande dag efter mardrömsförirringar bland molnen med otillräcklig utrustning och inte ens paraply...

En indisk familj höll mig sällskap, och fadern förvånade mig med att vara väl insatt i klassisk västerländsk musik. Han hade bott i Frankrike och där blivit intresserad. Han hade alla Haydns och Mozarts symfonier (145 stycken) och kunde dem nästan utantill. Annars är det svårt att komma över klassisk musik i Indien. Den finns inte tillgänglig eller är svindyr, medan alla Bollywoodregissörer gärna använder vilka klassiska melodier som helst som schlagere i sina filmer. Därigenom har den klassiska musiken mest triumferat i Indien.

Det var märkligt att höra honom förklara, att Indien var det mest stressinfekterade landet i världen. Vi var helt överens om, att samhällsstressen, jakten och stressen var mänsklighetens och civilisationens värsta sjukdomskris som direkt och indirekt ledde till så många andra, främst insomni (sömlöshet, halva mänskligheten,) hjärt- och

blodtrycksproblem, nervösa besvär, mentala kriser, alla psykiska sjukdomar, med mera, med mera. Och Indien var värst, enligt honom. Även han behövde komma loss ibland, ut i naturen, upp till bergen, bort från mänskligheten.

Jag vågade mig på en lunch i Badri Kedar, där jag återfann min gamle nepalesiske kock. Återseendet blev hjärtligt. Han klagade fortfarande på att han aldrig kom loss, men han var hemma i bergen, och vad som helst var bättre än slättlandet. Han gick ännu klädd i sina röda skjortor och med sitt Osho-halsband runt nacken. Han var helt oförändrad, vilket var ljuvligt att konstatera.

Molnen var helt kompakta, jag hade lämnat Nanda Devi efter sista skymten av henne före molnen klockan 12, och nedstigningen tog förvånansvärda 2,5 timmar. Joshimath är och förblir ett vilt och ruskigt ställe med mycket hårdande egenskaper, och någon njutbar bekvämlighet finns det inte utrymme för här. Ändå kändes det som att jag än en gång undfått det bästa.

Följande morgon var vädret strålande, vilket gjorde det oändligt svårt att lämna Joshimath. Jag övertänkte möjligheten att stanna en extra dag och kuta upp till Nanda Devi en gång till och ta risken att på nytt bli kallt bemött med mörka moln och isande vindar, men risken var liten. Det låg frisk snö på bergen, vilket tydde på att molnen avreagerat sig, vilket i sin tur tydde på en klar och strålande dag. Men jag for ändå vidare med siktet ställt på Kausani.

del 7: *Triumfens ögonblick*

Bussen skulle ha gått direkt till Gwaldam, men i sista stund ändrade sig konduktören, så jag fick bara följa med den halva vägen till Karnaprayag, där jag måste byta till stökigare fordon för knöligare vägar. Det är nyckfullt med trafiken i övre Himalaya. En gång tog jag en buss från Rishikesh till Joshimath som ändrade sig och for till Gwaldam. Även då fick jag hoppa av i Karnaprayag, ett stökigt ställe.

På den nya bussen från Karnaprayag fick jag naturligtvis den enda lediga sitsen längst bak inför en av Himalayas knöligaste och hoppigaste vägar. Resan till Gwaldam från Karnaprayag på 65 kilometer tog mer än tre och en halv timmar under ständigt hoppande och hårda slängningar och mörbultningar av bussens svårigheter med vägen.

I Gwaldam hade jag tänkt omedelbart fortsätta 40 km mot Kausani i ännu obekvämare jeepar, men vädret var för underbart. Två år i rad hade jag stannat till i Gwaldam i hopp om att få uppleva berget Trisul på närmare håll, och varje gång hade det heliga berget varit insvept i moln, den andra gången värre än den första. Nu plötsligt reste hon sig klar och ren över horisonten och molnen. Jag hade inget val. Jag måste stanna.

Jag fick inte anledning att ångra det. Gwaldam bjöd enbart på behagligheter, jag bemöttes med översvallande vänlighet överallt, hela byn verkade vara på extremt gott humör, och på min gamla restaurang (den enda med någon meny) var personalen nästan clownaktig i uppspelthet.

Två gamla gubbar på ett tesjapp hjade utomordentligt nöje åt att få konversera med mig och skrattade ordentligt åt nästan varje replikskifte. Sällan har man mött så lättroade människor, och jag har alltid njutit av att få folk att skratta.

Som vanligt fick jag en billig säng i *the Tourist Rest House* mitt i byn för 80 rupier. Det hette att en annan skulle dela sovsalen med mig, men han kom aldrig. Det visade sig senare att han fick den andra sovsalen i undre våningen helt för sig själv.

Den bästa nyheten och mest positiva överraskningen var emellertid att jag äntligen efter tio dagar var i kapp med min budget. Den hade sprängts från början genom Simlakatastrofen och dess svindlande utgifter till följd av Diwaliterrorn, och nu först var reseekonomin i takt med budgeten igen, genom att jag ända sedan Simla strängt avstått från varje tänkbar bekvämlighet.

Det var bara att njuta av det otroligt idylliska Gwaldam, frossa i bergspromenader och i det äntliga fotograferandet av Trisul och sova gott och ut och ta det lugnt och njuta av det positiva sällskapet överallt innan det var dags att fara vidare till Kausani.

Resan dit blev utomordentligt långsam och stökig som vanligt. Klockan tio bar det av, och först halv ett kom man fram efter 40 kilometer. Där väntade sanningens ögonblick. Vad skulle hända i Kausani denna gången? Skulle något ha drastiskt förändrats igen? Skulle jag ha råd att stanna där?

När jag steg av ansattes jag genast av två ytterst ivriga hotellagenter som ville dra mig till sina hotell, båda excellenta, båda alldeles intill, båda rena med alla moderna bekvämligheter, och så vidare. De verkade nästan ivriga att dra mig med med våld, men jag måste ju ta hänsyn till mina traditioner. Min gamle nepalesiske vän, som för 14 år sedan värvat mig för Uttarakhand, fanns inte att upptäcka, men jag måste ju ändå gå dit för att se vad som gällde detta år.

Jag fann min vän värden hemma vid receptionen, och det blev ett hjärtligt återseende. Jag var ju kanske hans äldsta västerländska stamkund. Jag sade som det var, att jag inte hade råd med mer än 200.

Han kom då med ett märkligt förslag. Han hade i år fått färdigt ett andra hotell, Shivam, någon kilometer från Uttarakhand men med bättre utsikt och läge och utan stökiga hinduturister, som Uttarakhand just nu var fullt av. Där fick jag bo i ensamt majestät om jag ville för mitt eget pris, och till råga på allt hade han flyttat dit upp sin gamla kock, som gjorde den bästa maten i Uttaranchal. Jag gick med på att bese stället.

Det låg mycket riktigt på avstånd från Kausanis hjärtpunkt men höll allt vad han hade lovat. Utsikten var ännu bättre, det var sol hela dagen medan Uttarakhands sol gick bort vid elvatiden redan, och min gamla kock var där och kände igen mig. Det kunde inte bli bättre. Han trollade omedelbart fram min bästa lunch i Indien hittills: vegetarisk pulao, eller ett slags potatisrisotto.

Jag kunde inte hålla tillbaka min nyfikenhet men frågade min värd hur det hade gått i det amerikanska presidentvalet. Han var osäker. Han kom inte ihåg namnet. "Hur många var kandidaterna?" frågade han. "Bara två." "Vad hette de?" Jag gav honom namnen. "Obama vann," sade han.

För mig personligen upplevde jag det som ett den totala triumfens ögonblick. Äntligen kunde det bli bättre ordning på Amerika och världen, vilket var minst sagt behövligt. Bush

förtjänade riksåtal flera gånger om för sin vanvettiga politik från början till slut, men sannolikt skulle han gå till historien med ett så dåligt rykte som kanske Amerikas sämsta president genom tiderna, och det kanske skulle vara straff tillräckligt. Hur jag än försökt finna något försonande drag hos honom hade jag aldrig lyckats. Han var helt enkelt för bedrövlig.

Och denna nyhet nådde mig i Kausani den 6 november 2008 medan jag samtidigt fick ta ett helt nytt hotell i besittning med Kausanis mest grandiosa utsikt mot Garwhal och Nepal, ett panorama överblickande 300 kilometer av nordvästra Indiens samtliga vackraste berg, och med en gammal vän som kock i källaren som lagade Kumaons bästa mat. Man frågade sig allvarligt: Kunde det bli bättre?

Triumfens ögonblick

Triumfens ögonblick är här
med töväders höga förhoppningar i bagaget.
Ännu är det ej för sent för alla krig att upphöra
och för bättre ordning i vår illa sargade värld
så misshandlad av skurkar och bedragare,
som ständigt gjort historien till en tummelplats
för mest bara hänsynslösa bulldozrars tanklöshet.
Alla länder är nu delvis ruinerade
av ansvarigas ansvarlöshet och idioters krig
som handlat först och skjutit blint och efteråt
i bleknad eftertankes misstags insikt
inte kunnat vända något sätt igen.
Vad som helst vore väl bättre än vad vi har gått igenom,
så det är ej fel att ha förhoppningar
då vilken förändring som helst måste bli till det bättre.
Låt oss hoppas även på någon upplysthet
och något sunt förnuft som omväxling;
så hjärtligt välkommen, herr president Obama,
som bringar hopp och tacksamma förväntningar
till framför allt Amerikas förtvivlade belägenhet,
och hela världen kan väl blott med mig
på samma sätt välkomna med applåder och uppmuntran
detta hopp om någon ytterst angelägen uppräckning
med vad Amerika som mest behöver: en ny giv.

(skrivet vid mottagandet i Kumaon av nyheten om det amerikanska presidentvalets utgång,
original på engelska.)

Innebörden av resultatet är att inte sedan Franklin D. Roosevelts dagar har det demokratiska partiet haft en så stark position, med en klar majoritet i både representanthuset och senaten. Dess gynnsamma läge och sällsamt starka ställning bekräftas ytterligare genom president Obamas utnämning av Hillary Clinton som utrikesminister. Därmed har han samlat det bästa tänkbara garde omkring sig av både demokrater och republikaner. Vi kommer att noggrant följa med allt vad han säger och gör. Han har allt vårt 100-procentiga stöd hittills. Vad Amerika behöver är en president som kan arbeta hårt, vilken ingen republikansk president har gjort på 48 år.

del 8 : *Familjesammankomst i Almora*

Min värd utsatte mig för ett experiment, men det slog mycket väl ut. Hans nya hotell var knappt färdigt, duschkranarna var ännu inte installerade, belysningen var nödortförlig, och så vidare, men det kunde inte ha blivit bättre, vilket jag konstaterade när jag jämförde med alternativen. Han hade byggt sitt nya egentligen anspråkslösa hotell på ett mycket strategiskt ställe med kanske den finaste utsikten i hela Kausani, och framför allt hade han installerat sin gamla klassiska köksmästare där. Han övertalade mig att lita på hans konst och bara inta indisk mat, vilket jag gärna gjorde, då det blev bättre varje gång – kryddstarkt, frätande, svidande och magstarkt men ack så hälsosamt, och genomgående vegetariskt.

Under min vilodag i Kausani satt jag bara uppe på taket och läste och njöt och gjorde ingenting annat, för ingenting annat kunde vara bättre.

Min gamle vän, som först introducerat mig i Kausani och värvat mig som stamgäst i hotell Uttarakhand, en gång det enda i Kausani, kom till rätta, och han berättade att han nog sett mig komma men varit upptagen med att köpa ris åt sin familj just då. Vi träffades igen den andra dagen, och han klagade på den hinduiska turistfloden och kallade dem djur. De var verkligen ett gissel. De kom i enorma släktgrupper på tre-fyra generationer och förde maximalt oväsen överallt och bredde även ut sig maximalt, som om de kom som erövrare som alla måste vika sig för. Det var ju deras land. Det värsta var dock deras infernaliska telefoner som de måste spela digitalt skrällande skräpmusik på hela tiden medan de samtidigt måste ha på sina rumstelevisioner för högsta volym.

Jag kunde förstå Kausaniborna att de inte uppskattade dem alltför våldsamt. Kausani är ju ett fridens ställe, idealiskt för retreat och vila, meditation och författande, Gandhis ashram är ett levande bevis på detta där han skrev sina memoarer här inspirerad av friden och den hälsosamma luften, mitt nya hotell var nästan som ett kloster i sin upphöjda avskildhet, och det var synd att Kausani blivit så turistinfekterat och exploaterat.

Denna exploatering syntes också överallt i landskapet. Särskilt omkring Joshimath hade grävskoporna gått hänsynslöst fram i byggandet av vägar och industrier, som förstörde landskapet för alltid. Detta var det mest beklämmande med Indien, inte fattigdomen och de sociala klyftorna, utan okunnighetens nedsmutsning, kapitalistegoismens kortsiktiga och fatala miljöförstöring och den besinningslösa befolkningsexplosionen – sexismen är mänsklighetens sjukaste besatthet.

I Almora fann jag Mr Shah vid bästa välmåga och nästan friskare och piggare än någonsin – han är i sitt tionde decennium och berättade livligt om sin lärare som ännu lever i Kausani och är aktiv vid 94 års ålder medan dock hans hustru vid det här laget torde vara lika död som Mr Shaha. Han var som vanligt full av historier, uppslag och idéer och förvånades storligen över att jag inte kände David i Kausani, en engelsman som där varit verksam i 20 år med humanitär verksamhet och som slutligen fått indiskt medborgarskap. Han frågade mig när jag tänkte skaffa mig indiskt medborgarskap, så naturaliserad Himalayabo som jag borde vara vid det här laget. Jag beklagade att jag fortfarande behövde min arbetsbas i Göteborg och att det därför troligen skulle dröja innan det var läge att uppge ett svenskt medborgarskap för ett indiskt. Egentligen skulle jag helst vilja åter bli både italiensk och finländsk medborgare, vilket jag varit, utom svensk, medan Indien först kunde komma i fjärde hand som hemland.

Som vanligt gjorde jag den långa promenaden upp mot Kesaar Devi för att besöka restaurangen Pugmark som inte fanns kvar. Även restaurangen Hans var borta. Jag kunde inte förstå det. Kanske de slagit på för stort och gått under. Faktum var att de var spårlöst försvunna – jag hade inte gått fel, vilket jag trodde först när jag inte ens kunde finna eller känna igen husen som de varit inhysta i. Det var ett totalt mysterium, i synnerhet som jag frågade andra om "Pugmark" och de mycket väl kände till det. Av tre personer förfäktade två att det alltjämt fanns kvar medan den tredje instämde med mig att det måste ha funnits en gång i tiden även om det inte längre fanns kvar.

På kvällen fortsatte jag min angenäma samvaro med den gamle herr Shah och fick även träffa hans son (som led av epilepsi), hans sonhustru, hennes bror och hans sonson. Han hade bara en son, då en tidigare dött, men fem döttrar, av vilka tre levde ännu i bästa välmåga främst som framstående lärare. En var professor i etymologi vid universitetet i – var det nu Haldwani eller Haridwar.

Den tibetanska frågan bekymrade honom mycket, men han hoppades (som alla andra) mycket av den nye amerikanske presidenten. Han menade att Indiens största katastrof genom tiderna var självständigheten 1947, som splittrat Indien i flera stater och utlöst Punjabkatastrofen med massinvandringar av flyktingar från Pakistan till känsliga områden som just Garwhal och Kumaon. Innan Tibet ockuperades av Kina hade tibetaner regelbundet kommit till marknaderna i Kumaon, främst Bageshwar. Det fanns ännu mycket tibetaner i Almora, man kunde finna tibetanska restauranger i stort sett överallt i synnerhet upp längs vägen (Binsar Road) mot Kesaar Devi, Vivekanandas utvalda heliga ställe. Det var för resten han och ingen annan som först inspirerat Gandhi till att verka för Indiens självständighet, berättade Mr Shah, som haft mycket med Gandhi, Nehru och Indira Gandhi att göra som politiker runt självständigheten, medan dock hans käraste politiska minnen var från 30-talet då han inlett sitt politiska engagemang som lärjunge till engelsmannen Victor Moran, som skapat den kristna kyrkogården i Almora (till vänster om vägen upp mot Kesaar Devi) som alltjämt var i mycket gott skick. Någonstans uppåt Kesaar Devi låg också dansken Soniata Sen begravd, en helig man med en hund, som dog här i Almora för 15-20 år sedan efter en lång del av sin levnad i Indien.

Jag lyckades få min tågbiljett här i Almora för den 11-13.11 mot Darjeeling denna lördag en timme före stängningsdags. Därmed var även den delen av resan försäkrad.

Jag beklagade mycket att jag inte kunde stanna en extra dag i Almora, som vanligt. Likaledes beklagade jag att jag inte kunnat stanna en extra dag i Kausani, Joshimath och Rishikesh. Mr Shah bekräftade min uppfattning om den speciella magin med Kausani: luften där med dess rena syre och höga klimat förlänar Kausani en alldeles särskild renande förmåga som jag ännu aldrig upplevat maken till i Indien. Där råder en naturlig frid som är svår att finna annanstans. Följaktligen är Kausani ett idealiskt ställe att gömma sig undan världen i och försvinna i om man därav känner behov eller ser en nödvändighet till.

del 9 : *Vilse i Naini Tal*

Mr Shah var alldeles otroligt pigg och skärpt för sina 90+ år men hade dock haft känningar. Blodtrycket måste hållas nere, varför han måste ta sina piller. En gång glömde han det, (alltför lätt hänt,) varpå blodtrycket genast rusade i höjden och sprängde några blodkärl i hjärnan, så att han förlorade synen på ena ögat. Med det andra läste han dock fortfarande utan glasögon.

Resans största problem tycktes vara den otillräckliga tiden. Det hade varit guld värt att få stanna en dag extra även i Almora för att närmare undersöka Kesaar Devi-området med dess charm och magi och udda kollektiv (med haschrökande israeler) som levde där omkring. Än en gång fick det vänta till en annan gång.

Resan till Naini Tal gick på förvånansvärd rekordtid, 55 km på 2,5 timmar inklusive byte från buss till jeep i Bowali. Detta är osedvanligt snabbt för indiska förhållanden och särskilt för förhållanden i Kumaon.

För en gångs skull ankom jag till Naini Tal utan att det var insvept i kalla moln och dimmor. Turen med vädret hade i princip förföljt mig precis hela vägen med den enda senare molniga dagshälften i Joshimath som undantag, och nu i Naini Tal var vädret fullkomligt kristallklart.

Jag erbjöds flera hotellalternativ vid framkomsten men ville först pröva mitt gamla – gammal lojalitet brukar löna sig desto bättre med åren. Tyvärr var min fjolårsvärdinnas hotell Vikrant fullt, och hon hade bara dyra rum kvar. Då prövade jag ett av alternativen och hamnade inte långt ifrån på Punjab hotell för 200 rupier med dusch men utan varmvatten. TV fanns, men chanserna var stora att jag skulle slippa stökiga grannar som körde hårt med TV-oväsen hela natten. Hos mr Shah hade jag varit helt välsignad av obefintligheten av televisioner i närheten. En tjeck hade bott i rummet bredvid natten innan, han hade sett ut som jag, städpojarna trodde först att jag var han, så där missade jag ännu en dubbelgångare.

Tyvärr gjorde jag samma erfarenhet i Naini Tal som i Almora: alla mina gamla restauranger var borta. I stället låg där nya med hutlösa priser och skrällande skräpmusik ägnad att stressa livet ur en. Som jämförelse: på Annapurna Café i Almora, ett gammalt ställe, kostade en kopp te 3 rupier. På ett nytt ersättningsställe i Naini Tal kostade en kopp te 15 rupier. Uppåt Kesaar Devi hade jag fått en generös lunch för 27 rupier. I Naini Tal kostade någonting liknande uppåt 100, och överallt denna förfärliga hjärntvättsmusik, som om det var obligatoriskt att alla måste lyssna på den för den allmänna fördumningens skull.

Det var således en kulturchock att komma från det mystiska och folkliga, enkla och anspråkslösa Gwaldam, Kausani och Almora till det rika turistparadiset Naini Tal för snobbar och nyrika, där man var helt vilse som *backpacker*.

Denna vilshet accentuerades ytterligare genom att Almora hade gett ett bättre intryck än någonsin. Tidigare hade det nästan varit avvisande, kanske för att man varit västerlänning och för att Kesaar Devi dragit till sig flockar av degenererade västerlänningar som bara kommit för att röka och odla sitt egoistiska självsvåld genom konstgjorda egotripplar, men nu var Almora som en omvänd hand, kanske för att kulten kring Kesaar Devi och Vivekananda återfått en mer religiös prägel och vunnit ny respekt, så att fromheten vunnit insteg medan ytligheten kommit på skam. Det var det intryck jag fick, och om det stämde var det ytterst positivt.

Naini Tal dominerades dock av den vidrigaste tänkbara discomusik som spelades för högsta volym hela eftermiddagen och kvällen (till halv 11) från hotell Sheela, ett finare hotell uppåt sluttningen, så att det stressiga dunket genljöd över precis hela samhället. Det kunde inte bli vidrigare. Man var fullkomligt vilshen. Tydligt firades någonting, ty det förekom också fyrverkerier och parader och till och med smällare, som om Diwaliterrorn fortfarande gällde.

I gryningen gick jag upp till Naini Peak på 2611 meter där man äntligen kunde få lite frid. Vädret var perfekt, jag hade sällan sett bergen från Himachal till Nepal så klart urskiljbara, och det var nästan så att man kunde se ända till Kailash. Det kunde man för 80 år sedan. Mr Shah berättade om det, och om man såg det heligaste av alla kultberg nu så var det dock knappast urskiljbart allra längst bort bland de vitglänsande diffusa bergmassorna längst i nordost.

Alam var där, som varit där redan vid min första bestigning för 13 år sedan, men detta var bara tredje gången som han tjänstgjorde som meteorologisk vädervakt där uppe under mina nio besök där. Han beredde mig världens godaste te och en präktig omelett. Trots allt var jag glad att jag kommit till Naini Tal, även om jag delade mr Shahs besvikelse över ortens kulturella förfall och vulgarisering.

Jag hade tur, ty när jag följande morgon på nytt gick upp dit var det Alams sista dag där: han skulle resa till Rom med sin fru. Det var verkligen nya tider på gång i Indien.

Mitt bästa ställe i Naini Tal förblev *Cyberia*, Kumaons första *Internet Café*, som också inhyste restaurang och kondis till mycket rimliga priser: 1 timmes nätsurfning för 20 rupier (3 kronor), min resas kraftigaste frukost för 8:50 kronor (två paranthas och en kanna te med fyra koppar,) och en kopp kaffe med bakelse för 3:50. Gamla restaurang Negi i Mallital höll också stilen liksom Shana Punjab med utsikt över hela strandpromenaden och sjön.

Fem mycket intresserade ungdomar från Jarkhand (f.d. södra Bihar) intervjuade mig ingående, men västerlänningarna var som alltid i Naini Tal ytterst få: högst fyra om dagen. På tisdag kom det verkliga Naini Tal-vädret med kompakta dimmoln tillbaka, vilket för mig var signalen till att bryta upp. Mitt hotell hade fräckheten att kräva extra betalt för nattacket – annars hade jag fått frysa med bara en filt. Så jag skildes inte från Naini Tal denna gång med någon saknad.

På stationen i Kathgodam var allting nytt – man kände inte igen någonting alls, och restaurangen var helt förstörd av drastisk modernisering. Även de gamla kyparna var borta. Man var mera vilsen än någonsin.

del 10 : *Bisarr ankomst till Darjeeling.*

Så kom man då hem till Darjeeling där allting var så välbekant och man var precis som hemma, men vägen dit blev längre än vanligt.

Ju mindre sagt om tågresan, desto bättre. Från Gorakhpur till Sonpur och Muzaffarpur var det fullständigt kaos hela vägen fastän det var två veckor efter Diwali, och tåget stannade en halvtimme vid varje station och kröp fram mellan dem i snigelfart dignande av sina sprängfyllda vagnar av gastande, kacklande och grälände passagerare som gjorde allt för att trampa varandra på tårna fastän det var vad de försökte undvika. I allt detta gränslösa ståhej och kaos av ett babelskt sammelsurium av kakofonier och röster kunde jag ändå från början till slut läsa Louis de Bernières 600-sidersroman "Fåglar utan vingar" om Turkiet under kriserna 1912-23 varunder alla greker fick lämna, en mycket välskriven, givande och upplysande roman om ett historiskt kapitel inte många har brytt sig om att skriva om tidigare. Jag hade alltid undrat vad som egentligen hände med grekerna i Anatolien då de alla försvunnit så fullständigt spårlöst utan att lämna någon enda kvar.

Jag hade inte fått biljett med det önskvärda tåget North East Express när jag köpt biljetterna i Almora och då i stället fått biljett till ett senare tåg. Bagh-expressen från Kathgodam kom fram till Barauni 1 ½ timme försenat, vilket var måttligt. Nordostexpressen kom precis lagom, och jag hoppade på. Jag fann en liggplats ledig i den vagn som motsvarade min biljett, vilket var tur, då tåget skulle ha varit fullt. Ingen annan gjorde mig äran stridig om den platsen, så jag tog den. Frågan var vad konduktören skulle säga på morgonen. Jag behövde inte bekymra mig. Han kollade mig aldrig. Hade han ändå gjort det hade han naturligtvis konstaterat att jag satt på fel tåg men knappast gjort något väsen av saken.

Flera andra västerlänningar förekom på samma tåg och i samma vagn, så jag föreslog att vi skulle ta en gemensam jeep upp till Darjeeling. Det var de med på. De var ett mycket ungt skotskt par, ett ännu yngre franskt par och en far och son från England. Det franska paret var förtjusande, och vi blev genast goda vänner – han råkade studera i Umeå, så vi kunde tala svenska. Den gamle pappan och hans son var också underbara människor, medan det skotska paret från början visade sig problematiskt. De var på en jorden-runt-resa på ett och ett halvt år och överdrivet snåla. När de hörde att de måste betala 130 rupier för jeepen upp till Darjeeling ville de genast backa ur och ta bussen. (130 rupier är inte ens 20 kronor, och vägen är 80 km och bara uppför längs bitvis eländiga vägar.) Det hör till saken att alla sex var fullkomliga gröngölingar i Indien och för första gången i Darjeeling – de visste ingenting. Det hör även till saken att tåget blivit extra försenat – det hade tagit 40 timmar från Kathgodam medan det borde ha tagit 36, varför det snart skulle börja skymma. En bussresa skulle inte komma fram förrän långt efter skymningen.

Efter en maximalt jobbig tågresa genom hela den stökigaste delen av Hindustan försökte alltså denna nervösa skotska göra allt för att sabotera vår resa upp till Darjeeling för några få kronors skull. Lyckligtvis lyckades hon inte. Vi kom iväg, då majoriteten var för det, varken det unga franska paret eller den fryntliga pappan med sonen delade skotskans överdrivna utgiftsskräck, medan pappan gärna hade betalat extra för att få komma ända fram till hotellet. De skulle bo på hotell Dekeling mitt i stan, där jag och Tony bott i februari '95, ett hotell jag entusiastiskt rekommenderade.

Det mörknade när vi kom fram till Darjeeling, men jag eskorterade pappan och sonen upp till Dekeling och såg sedan till att vi kvickt blev av med det skotska paret som fick vara hur kinkigt det ville och gärna försvinna till vilket hotell som helst bara vi slapp dem – de ville ha TV på rummet och betalade gärna 500 för det. Den skotskan var ett skräckexempel på hur velig och inkonsekvent en kvinna inte får vara men ändå gärna är. Självsvåldiga kvinnor kan med sina nycker ödelägga andras liv utan att ens vara medvetna om det.

Själv tog jag hand om det franska paret, de hade tänkt bo på *Aliment*, ett annat bra ställe, men de följde med mig till mitt ställe *Tower View* och tog utan vidare in där. Själv fick jag mitt gamla dormitorium och tog genast en varm dusch för att sedan bryta resans långa fasta – min senaste måltid hade varit i Naini Tal. På tåget hade det bara varit te och bananer som gällde.

Men Darjeeling chockade mig med att vara stängt och tyst. Kunga var stängt, den bästa och min stamrestaurang, och också stadens bästa internetcafé var stängt. Jag frågade om orsaken. Denna dag precis före vår ankomst hade ett barn blivit överkört av en militärjeep mitt i centrum, vilket nästan utlöst kravaller. Alla affärer i centrum hade stängt för tre timmar i sorgesolidaritet, och efter tre timmar var det ju redan kväll, så de förblev stängda.

Sålunda kom jag hem till Darjeeling efter ett förlängt gatlopp genom hela Hindustans värsta kaos trots en absurt snål skotskas försök att sabotera hemkomsten – till ett Darjeeling mörklagt av sorg genom en trafikolycka.

Det var fullmåne, men molnen hade varit dramatiska på vägen upp, och ingenting garanterade något gott väder, då molnen hängde kvar efter skymningen. Det skulle bli en spännande dag i morgon.

del 11: *Darjeelingdramat.*

Gudomligare kan det knappast bli än när man får uppleva en soluppgång i klart väder från Tiger Hill med Kanjenjunga och Mount Everest och hela baletten bort mot Bhutan i fullmåne. Det var med tvekan jag steg upp, min klocka var död så jag hade ingen aning om tiden, min kamera måste byta minneskort, och det förekom en del moln och dimma. Hur det nu var kunde jag inte motstå fullmånen utan kom iväg på den 11 kilometer långa vandringen uppför till 2600 meter.

När man kom fram var utsiktstornet stängt på grund av strejk. Hela cirkusen pågick därför utanför med kaffeservering ur termos, dånande popmusik som förstörde hela stämningen och ett enormt trafik kaos genom de 175 jeepar som trängdes där. Om man antar

att varje jeep transporterat cirka fem personer dit i medeltal var det närmare 900 och minst 800 människor på en gång som trängdes för att få se soluppgången och Kanjenjunga på detta mycket begränsade område av en utsiktsterass, men som ensam vandrare dit fick man sin belöning: soluppgången över det för mig heligaste och vackraste av alla berg på 8600 meter var magnifik. Endast K2 och Mount Everest är högre, men de är inte lika vackra. De är enstaka toppar som sticker ut, medan Kanjenjunga är ett helt massiv av enastående representativt majestät och med två toppar.

Det var frost i gräset, och naturligtvis frös alla utom jag, som hade gått. Senare fick jag veta av andra, att under högsäsongen i maj är det tio gånger fler hinduiska turister som trängs här.

I staden fortsatte strejken från igår. Det betydde att alla mina favoritställen var stängda, främst min lunchrestaurang gamla Orient, min kvällsrestaurang den outhärliga tibetanska Kunga, och Darjeelings klassiska kondis Glenary's. Alimant på toppen av stan med dess bästa restaurangutsikt var dock öppen, men där var maten dyr och gavs i små portioner. Man var då hänvisad till små tibetanska syltor på baksidan av stan som kringgick den allmänna generalstrejken.

Det var ingen vits att stanna i Darjeeling under sådana förhållanden, så jag köpte en jeepplats för morgonen till Gangtok.

Emellertid var denna strejk i sig ett fenomen. Här demonstrerade en hel stad sin solidaritet med ett minderårigt trafikoffer, och det var militärers vårdslöshet som orsakat olyckan, vilket gjorde manifestationen desto mera laddad. Det demonstrerades även, tusentals marscherade under sammanbiten tystnad genom hela staden, vilket var gripande att se, och allt detta för en död fjortonårings skull. Darjeeling har hundratusen invånare, och man kan faktiskt säga att man gick man ur huse för detta. Till saken hör att det inte var första gången. Det hade hänt flera gånger förut.

På ett av dessa tibetanska kyffen hade jag som bordsgranne en ung tjeck, som jag kom i samspråk med. Han hade varit på resande fot i sex år, i början hade han tänkt att han snart skulle fara hem, men han tånjde ut resan mer och mer, tills han fann sig en arbetsbas i Australien, närmare bestämt i tropikernas Queensland, varifrån han allt emellanåt gjorde reseräder inåt Asien. Han var i Darjeeling för första gången och dyrkade det genast som den tefantast han var.

Vi blev mycket goda vänner, och vi fortsatte vår tibetanska lunch på mitt favoriteställe med sötsaker längre neråt stan, ett av de få ställen som hade öppet. Vår orgie där urartade till tre glas te och dubbla indiska konfekter, så det blev rena festen. Han planerade att komma till Sikkim på måndag, så det var möjligt att vi skulle återses där då.

Även Samuel och Fanny, mitt unga franska par tänkte sig till Sikkim men skulle först göra "the Siliguri trek" på tre dagar med guide. Numera kunde man inte längre gå på egen hand utan guide i Darjeelings omgivning, och speciellt högre upp var det förbjudet att gå utan guide.

Det skulle aldrig falla mig in att gå på guidade fjällvandringar. Det strider helt mot den nordiska naturen. Under sin vistelse i fem dagar där uppe ovanför 3000 meter dag och natt hade han av kylan tvingats stanna i sin sovsäck 12 timmar om dygnet men ändå njutit av det, då det var torrt och vackert så högt upp. Jag skulle aldrig kunna ligga i tolv timmar.

Det blev problem närt de små tibetanska syltorna på baksidan av stan var de enda som höll öppet, ty ordet spred sig, och snart skulle alla in och trängas i dessa små garderobssyltor, varpå deras mat snart tog slut, varför även de måste stänga. Maten tog även snart slut i mitt lilla hotell, då alla gästerna som en sista nödlösning fann sig hänvisade till dess sista rester, varför det fick stänga redan klockan åtta på kvällen.

En ung man från Dresden dök upp, och då han var den förste från Dresden jag någonsin träffat var det intressant att prata med honom. Givetvis blev det tal om den 13 februari 1945, då Arthur "Bomber" Harris (engelsman) utsatte staden med dess 200,000 civila flyktingar och 650,000 civila medborgare, mest gamla, kvinnor och barn, då alla män var tvingade ut i kriget, för en avsiktlig eldstorm som utplånade hela staden, känd som "Nordens Florens" för dess skönhets och konstskatters skull, och lämnade omkring 50,000 förkolnade lik oidentifierbara. Han var i stort sett nöjd med restaureringen och återföreningen men berättade, att man fortfarande kunde se minnen av kriget mest i form av större plana ytor, som gräs- och parkområden, som fram till krigets slutskede varit tätbebyggda. Vi var helt överens om vår förundran inför detta allierade nidingsdåd när kriget egentligen redan var avgjort, bara motiverat av huliganisk förstörelselusta och utan något positivt resultat alls, bara en meningslös total ödeläggelse av en av Europas vackraste och anrikaste städer. Som meningslöst nidingsdåd var det helt jämförbart med Hiroshima och Nagasaki.

Detta var en sällsam betraktelse i beaktande av Darjeelings medborgares stilla empatiska strejk, protest och demonstration mot militär överhets vårdslöshet i trafiken som dödat en fjortonårig yngling utan något annat som följd än sorg och elände för alla, medan militärerna borde ha lärt sig något av att ha gjort samma sak tidigare.

Föreläsningen i Darjeeling

*– en orientering i samtida litteratur,
given i Darjeeling 2000 och (reviderad) 2009.*

(En god vän till mig i Darjeeling, som är lärare, bad mig ge denna föreläsning i hennes skola (Loreto College) redan 2000, vilket tidsnöd då omintetgjorde, varför den då bara kunde meddelas skriftligt. I år kunde den äntligen levereras muntligt.)

Bibeln – Homeros – Dante – Shakespeare.

Dessa är världslitteraturens och civilisationens fyra hörnstenar, Bibeln som grund för de tre monoteistiska världsreligionerna, Homeros som grunden för hela den klassiska civilisationen, Dante som Renässansens frambringare och Shakespeare som skaparen av den moderna människan. Dessa fyra dominerar första hälften av hela litteraturhistorien.

Victor Hugo – Charles Dickens – Dostojevskij – Leo Tolstoj.

Dessa är de fyra litterära giganter som dominerar 1800-talet, Victor Hugo genom sin romantiska fantasi, Dickens genom sitt mänskliga pathos, Dostojevskij genom sin avancerade psykologi och Tolstoj genom sin suveräna realism.

Sedan kommer 1900-talet, men varför har vi inte sådana giganter i detta århundrade? Därför att det första världskriget förstörde en hel generation av lovande hopp och talanger, en så briljant och lysande berättare som Henri Alain-Fournier stupade på västfronten, många var de diktare som rönt samma öde (exempelvis Rupert Brooke och Wilfred Owen), och det andra världskriget var ännu värre. Katastroferna i den första hälften av 1900-talet gjorde det nästan omöjligt för kreativa klassiska andar att existera.

Till de mest typiska exemplen hör paret Romain Rolland och Stefan Zweig, konsekventa pacifister som arbetade tillsammans och tog avstånd från den politiska världens vilshenhet för att nästan uteslutande ägna sig åt att författa biografier i avsikt att för framtiden bevara och hylla sådana verkliga konstnärers och författares verk vilkas existens en ny omänsklig tidsålder gjort omöjliga. Romain Rolland tog slutligen avstånd från hela Europa och blev hinduist, medan Stefan Zweig, efter att ha beskrivit kanske 1900-talets mest glänsande litterära karriär, begick självmord i det andra världskrigets tredje år såsom österrikisk jude. Han fann det omöjligt att leva vidare i en värld som hade fört en Adolf Hitler till makten.

Vi har naturligtvis ändå haft berömda författare även i vår tid, men vilken sort har dominerat den? Tillgjorda modernister och poserande bluffar som T.S.Eliot. James Joyce, Samuel Beckett, Ezra Pound och andra konstiga prickar som krampaktigt försökt göra sig märkvärdiga med att förvrida språket till obegriplighet. Liksom klassisk musik och klassisk konst har den klassiska litteraturen nästan helt försvunnit för att finna sig ersatt av nonsens, fulhet, smaklöshet och oväsen.

Lyckligtvis har det ändå funnits undantag, och några exempel är värda att hålla i minnet. I Amerika har de varit som mest sällsynta, då där en allmän vulgaritet alltid dominerat det mesta i medialt utbud, men i Europa har det trots allt funnits en del intressanta exempel på nyskapande i klassisk riktning.

Robert Graves fick nog av västerlandet genom första världskriget och drog sig tillbaka till Mallorca för att nästan uteslutande ägna sig åt klassisk historia och mytologi. Joseph Conrad var polack men skrev på engelska i en psykologisk avancerad klass för sig, och hans största beundrare var Graham Greene, som också måste betecknas som en av 1900-talets viktigaste nyskapare, liksom dess kanske största människokännare William Somerset Maugham. En annan underskattad författare var James Hilton med sina välskrivna och ibland förvånansvärt genialiska romaner. Bland senare tillskott bör även noteras en modern traditionalist som John Fowles, som genom sin "Den franske löjtnantens kvinna" gjorde ett lyckat försök att återuppliva den klassiska 1800-talsromanen.

Låt oss även ihågkomma några viktiga författare utanför England, som Boris Pasternak, som genom sin "Doktor Zjivago" fortsatte den stora ryska romantraditionen från Dostojevskij och Tolstoj. Jean-Paul Sartres dramer är helt originella men mycket effektiva, medan han samtidigt bygger vidare på antikens stora grekiska dramaträdion. En annan mycket viktig modern roman är Elsa Morantes "Historia" i sin skarpa neorealistiska uppställning med hela 1900-talets infektioner i form av diktaturer och fascismer.

Fastän den stora romantisk-realistiska berättartraditionen har lidit de värsta avbräcken

sedan medeltidens mörkaste sekler, så har den överlevt och fortsätter. Men samma regel gäller fortfarande som alltid: vi har ingenting annat att bygga på än våra hävdvunna traditioner. Vi har våra stora universella föregångsexempel i Bibeln, Homeros, Dante och Shakespeare, och vi har 1800-talets stora romanförfattare att se upp till; och även om den första hälften av 1900-talet nästan bara bjöd på katastrofala motgångar och avbräck, så har vi fortfarande de gamla exemplen att hålla kvar i minnet, fortsätta att lära oss av och hålla upp inför framtiden.

Varför är då den traditionen så viktig? Varför alls bry sig om att läsa böcker? Därför att i dessa gamla outslitliga böcker har vi allt det som är heligt inom mänskligheten, och egentligen har vi ingenting annat. Vi måste gå till dem för att finna rötterna till vår mänsklighet, som är själva den civiliserade människans identitet. De stora klassiska författarna var de som bäst förstod och visste mest om människan, och därmed kunde de förbättra henne genom att ge henne ytterligare exempel. Därför vill jag kalla författaren bakom 'Shakespeare' den moderna människans skapare, då ingen förstått människan bättre och därmed bättre kunnat bidra till hennes utveckling och förbättring.

Beträffande konsten att skriva är det tre saker man alltid bör hålla i sinnet: koncentration, mening och stil. Vad man än skriver kan det bara tjäna på att vara så koncentrerat som möjligt för att inte riskera att tråka ut någon läsare, och det måste förmedla någon mening – utan mening kan ett litterärt verk aldrig bli mer än bara nonsens. Stil kan i allmänhet bara förvärfvas med tiden genom hårt och tråget arbete under så lång tid som möjligt.

Den bästa skolningen är dock att helt enkelt vara en god läsare, att läsa så mycket god kvalificerad litteratur som möjligt, där den klassiska är den som ger mest, och därmed tillgodogöra sig och lära sig av vad andra har skrivit. Kunskap är viktigast av allt, som man bara kan förvärva genom outtröttlig läsning och erfarenhet.

En exemplarisk bok som man kan lära sig mycket av i den vägen är då Somerset Maughams "Summeringen" ("*The Summing Up*"), en liten bok som dock alltid förblir outtömlig genom sin bästa tänkbara rådgivning till alla läsare och skribenter.

Lycka till!

del 12: *De livsfarliga indiska karamellerna*

När jag lämnade Darjeeling var det fem grader varmt, men märkligt nog frös man inte alls. Himlen var klädd i genomsynliga slöjor, så min vän Thomas från Dresden skulle trots allt få en fin soluppgång över Kanjenjunga från Tiger Hill.

Min jeep tog mig till Gangtok, som var oigenkännligt ännu en gång, ty jeepstationen för Siliguri och Darjeeling hade flyttats än en gång ännu ett steg längre ner och nästan utanför staden. Gangtok hade fått prägel av storstad, och trafiken var förfärlig. Man fick gå fyra kilometer för att komma upp till jeepstationen för norra Sikkim.

På vägen ned för kullarna från Gangtok stötte man på ett nytt problem, som aldrig drabbat mig tidigare. Ett väldigt klippblock hade ramlat ner och blockerat vägen fullkomligt.

På långt håll stod fasaväckande långa köer av jeepar som väntade på att förstoppningen skulle avlägsnas. Det såg väldigt skumt ut på avstånd. Bumlingen var så stor att den måste sprängas innan den kunde avlägsnas. Detta var en omständlig process. Jag gick ner förbi den kilometerlånga kön för att se om jag kunde hjälpa till med att rensa vägen med mina muskler och goda vilja, men det var hopplöst. Förstoppningen måste sprängas.

När den väl blivit sprängd ryckte en bulldozer fram med skopa och rensade vägen på en halvtimme. Hela processen hade tagit två timmar.

Därför kom jag fram till Phudong väldigt sent. När jag steg av vid Northway i hopp om att mina gamla vänner skulle finnas kvar kände jag inte igen en kotte. Jag var vilsnare än i Gangtok. Allt var nytt och fullständigt förändrat. Alla människor var fullständigt främmande. Det verkade som om Chini och Onghel hade gjort sig av med sitt hotell och gett sig av. Följaktligen var man milt sagt strandsatt.

Jag talade med en som arbetade där, som förklarade att Chini och Onghel hade bytt ner sig – de hade numera det mindre hotellet bredvid, som hette Norbuling. Jag gick dit.

Mycket riktigt. Chini tog genast hand om mig som den perfekta värdinnan hon var med te och momos, och en god vän till henne, en turistagent, bjöd mig på en whisky. Det var ett nytt märke för min erfarenhet – Royal Challenge, och den var märkvärdigt god för att vara indisk. Jag hoppades kunna kureras min tandvärk med den, som jag ådragit mig igår efter sötsaksfesten med Roman.

Deras nya hotell var visserligen mindre men betydligt trevligare än det gamla stora, så de hade snarare bytt upp sig till något bättre. Det var bara att gratulera.

Jag hann upp till klostret före skymningen, men det var naturligtvis stängt för dagen. Dock kunde man ännu njuta för fulla muggar av det sällsamt harmoniska pastorala landskapet, där alla kände varandra, där inga miljöproblem fanns, och där det enda sociala problemet tycktes vara att alla drack för mycket då de var alldeles för friska, ett problem man finner i många zoner ute på landet, som ute på Bohusläns öar, i Skottlands högländer och, det land som har den högsta alkoholkonsumtionen per capita i världen, Venetos högländer mot Friuli i nordöstra Italien.

Emellertid var jag mitt inne i resans kanske svåraste eller åtminstone besvärligaste kris, då det var just ingenting man kunde göra åt saken. När något kostar ojämnt och det saknas växel brukar man i stället för en eller två rupier få en eller två karameller. Dessa konsumeras ju efter hand, men då de inte går att tugga går man och suger på dem, och de varar länge. Jag vet inte vad det är med dem, men de är extremt söta och goda, så man suger gärna länge på dem, speciellt om det är kallt och man går smått och huttrar. Emellertid är de livsfarliga. Speciellt för äldre personer med känsliga, trasiga eller reparerade tänder kan de visa sig fatala, för de där söta bakterierna letar sig in i alla de minsta skrymslen och vrår och sätter där i gång med terrorverksamhet. Har de väl kommit upp i varv väntar en bara mardrömsplågor, sömnlösa nätter, plågsamma svullnader och ett elände utan ände.

Ej heller söker man gärna frivilligt upp en tandläkare i Indien då man aldrig vet vad de kan hitta på. De annonserar braskande och lovar generösa tandutdragningar, stumputdragningar, fyllningsersättningar, djupgående fyllningar, reparationer av tandfästen och annat sådant, vilket inte gör dem mera lockande. Jag lyckades få min sista visdomstand räddad i Dharamsala under min senaste resa, men det var en rekommenderad tandläkare

och efter fyra månader av återkommande inflammationer och tandvärk. Nu var man där igen, och inte ens whisky hjälpte, då infektionen startat inne i själva tandköttensnerverna.

Detta hade naturligtvis en förödande effekt för mitt resande. Man blev nervös, känslig, otålig och irriterad och kände sig påpiskad hela tiden av krisen, så att man bara måste resa vidare. Följaktligen stannade jag inte i Phudong.

Dessutom hade jag bara tolv dagar kvar av min resa och viktiga sociala plikter kvar i Darjeeling och Dharamsala och ville heller inte gärna missa Pelling, så det var bra om jag inte stannade i Sikkim för länge.

Morgonen var ren och klar och lovade vackert väder hela dagen, och endast några sporadiska molnslöjor hotade Kanjenjunga, men det var tillräckligt för att jag skulle avstå från min Singhikpromenad från Mangan för första gången någonsin. Den fick anstå till nästa år, och på det här sättet kunde jag se fram emot att komma tillbaka. Hade omständigheterna varit annorlunda – ingen tandvärk, mitt gamla rum i Northway Hotel i stället för bara en säng i en kall sal, och bättre beredskap för oväntade förändringar i Sikkim, hade jag stannat, men nu lämnade jag detta förlovade land, detta pastorala paradiset med bara så hjärtegodas människor, denna botaniska trädgård av oförstörd vildmark, det norra Sikkim.

Det var bara i Kausani jag hade upplevt en liknande miljömedvetenhet i Indien. I norra Sikkim såg man plakat överallt om att värna om naturen, att träden får naturen att andas, att inte använda naturen för att odla sin girighet utan bara till nöds, "*Use nature not for greed, but for your need*", och så vidare. Därmed var norra Sikkim ett föregångsland.

del 13: *Varmt välkommande i Pelling.*

I Gangtok kom jag bort igen. Glenarys konditori fanns inte kvar, och jeepstationen för jeepar till västra Sikkim hade flyttats liksom dem till Darjeeling och Siliguri. Följaktligen måste man gå igenom hela staden flera gånger bara för att hitta sin jeep. När jag äntligen fann den var det sent, och jag fick en dålig plats.

Ej heller kunde jag finna något *Internet Café*. När jag slutligen vände mig till turistcentret och fick instruktioner och fann ett var det strömavbrott. Jag var helt väck i Gangtok.

Till slut hittade jag en tibetansk restaurang som kunde göra en riktig *Thenthuk*, min tibetanska älsklingsrätt. Det kunde annars bara *Kunga* i Darjeeling och tibetanerna i Dharamsala. Men utanför på gatan bråkade och skakade och förde grävmaskinerna ett infernaliskt ljud denna söndag, då hela gatan skulle läggas om, i enlighet med den hårda takt i vilken Gangtok förändrades drastiskt från dag till dag. Jag kommer hit bara en gång i året, och varje gång är allt nästan fullständigt förändrat.

Jeepen till Pelling tog den utsägligt vackra vägen över Rawangla, men längst bak i jeepen ovanpå bagageluckan inklämd mellan tre andra såg man naturligtvis ingenting utanför utom vägrenarna, och dessutom förstördes den eventuella naturupplevelsen fullständigt av att chauffören under hela vägen spelade den vidrigaste tänkbara dunka-dunk-musik med jordbävningens volym. Lyckligtvis hade jag öronproppar med mig på denna resa, som jag demonstrativt applicerade när han satte på *hard metal techno* med vrålände röster utan någon melodi. Lyckligtvis stannade jeepen för en rast strax efter Rawangla, och

då passade jag på att tilltala honom. Jag undrade om han skulle kunna tänka sig att sänka volymen bara litet. Han förstod inte engelska, så min medpassagerare översatte för honom. Följden blev, att han stängde av stereon fullständigt. Tydligen vill dessa rockhjärntvättade fördummade hörselbedövade skvalmusiksfantaster kunna spela för högsta volym, eller annars får det vara, som om meningen med all musik bara var volymen. Jag var lycksalig, och resten av den 14 mil långa jeepresan längs omöjliga vägar var räddad.

Vi var tolv personer i jeepen, men in till Gangtok från Phudong hade vi varit tretton. För att komma in i det bakersta baksätet måste man vika ner en stol i det främre baksätet. Detta är bökigt om man är många som sitter och trängs. För att göra det lättare valde därför vissa sikkimeser, som skulle in och ut från det bakre baksätet, att ta vägen genom fönstret, om de var tillräckligt små. Vissa var inte det, men de som var det (typ 160 cm) var faktiskt akrobatiskt skickliga på att klämma in sig och ut sig genom det lilla bilfönstret.

Som vanligt kom vi fram till Pelling precis i mörkningen efter fem. Utanför mitt stamställe Garuda brann en eld på gården. Min värd satt där. Han kände genast igen mig och bad mig sitta ner och värma mig, vilket jag gärna gjorde.

Emellertid var det gamla Garuda, det äldsta hotellet i Pelling, helt ombyggt. Därmed hade exakt ingenting i Sikkim varit det samma för mig som tidigare år. Precis allt hade drastiskt förändrats. Hela innanmätet i Garuda var ersatt av nya större rum, den gamla kojsiga restaurangen var borta och ersatt med en ny, mitt gamla dormitorium fanns inte kvar medan det nya hade badrum och samma pris som förut. Två extra våningar var i färd med att byggas uppåt.

Jag beställde genast Garudas berömda specialitet stekt potatis med stekta tomater, som också den hade bytt namn till *"Pota-toma-onion-saucy"*. Den påfanns vara lika läcker fortfarande trots benämningens ansiktslyftning. Naturligtvis saknade jag dock den gamla restaurangen, där jag mött Håkan Hjälmsström första gången 1998 och dit Lama Yonda brukade komma med några lärjungar till Nehrus födelsedag den 14 november och bjuda dem på öl. Man satt mera tillsammans i den gamla restaurangen om dock den nya var varmare och elegantare.

Jag hade knappast vågat hoppas på att Johannes skulle dyka upp. Han hade meddelat per mail att han skulle försöka genskjuta mig i Pelling, annars fick det bli i Darjeeling efter den 20-e, men han dök upp här som på beställning. Vad vi talade om denna gång dokumenterar jag i en annan form denna gång, då det blev så vidlyftigt, men det är möjligt att jag även sammanställer det i ett kapitel för sig i efterhand.

Jag delgav honom min nya svaghet i och med tandkrisen och frågade honom om han kände till någon alkoholbutik i Pelling. Det gjorde han, så jag var räddad – i morgon, ty det var än så länge söndag. Jag kunde knappt tugga alls på vänstra sidan, och hela dagen under dess jeepresor hade jag massivt masserat det sjuka området. Liksom med migrän vandrade det ömma stället omkring och skiftade ständigt former men blev långsamt bättre, då jag aldrig upphörde att utsätta det för behandling.

Vi gick faktiskt ner dit till alkoholbutiken då han ville visa mig var den låg, och vi behövde sträcka på benen. Det var söndag kväll, och den var öppen! En förtjusande flicka erbjöd generöst massor av whisky och rom i nästan obegränsat utbud och variationer i både hellitrar, halvlitrar och kvarter, och det var märkvärdigt billigt: en kvarts bästa sikkimesisk

rom för bara 35 rupier (knappt 6 kronor)! Min traditionella Martiniflaska från flygfältet i Göteborg var nästan helt utsupen, så mitt medicinförråd var räddat – och kanske också tanden. Johannes erinrade mig om hur han för länge sedan i Kalimpong hade rått mig att inleda och avsluta varje dag med en nyttig medicindos whisky, "men," tillade han, "jag visste inte att du numera mest nyttjade whisky bara mot tandvärk." Det lät på honom som om detta i hans ögon var en förnedring av god whisky och ett oanständigt slöseri. Om han tyckte så gav jag honom rätt.

del 14: *Yuksomfrågan.*

Min värd och jag hade mycket att tala om då han också skrev och filosoferade och deltagit med artiklar i en tidning, som sedan förbjudits. Han frågade mig om råd med webbsidor och hur man gjorde, och jag hjälpte honom så gott jag kunde. Han var mycket intresserad av den tibetanska frågan och kom med en del synpunkter som var mycket tänkvärda.

Morgonen var helt idealisk med strålände väder, och jag kunde utnyttja den helt och hållet till mitt främsta indiska nöje: att få sitta utomhus med alla bergen som panoramisk omgivning och få läsa och studera.

Yuksomfrågan infann sig i år igen som varje år. Jag hade en dag extra på mig, men tyvärr var det omöjligt att ta sig dit och komma tillbaka samma dag. Man måste stanna över natten. Dessutom var Yuksom ett kallare ställe än Pelling, och jag hade inga strumpor med mig, och

jag hade här med nöd lyckats pressa upp rumstemperaturen från 12 till 13 grader. Jag hade frusit våldsamt halva natten.

Lama Yonda var borta men skulle kanske komma tillbaka i morgon. Yuksom var alltså uteslutet, men det vore vettigt och kanske njutbart att stanna en extra dag i Pelling.

På dagen gick jag ner till ruinerna av den gamla huvudstaden Rabdentse, Sikkims andra huvudstad efter Yuksom, där en livlig engelsk dam förekom med sin hotellvärd, som väl kände till mitt lokus i Darjeeling, då han själv bott där. Hon var inte nöjd med maten på sitt hotell, så hon kom över till mitt till middagen, och vi hade mycket trevligt utbyte av varandra. Hon var från Exeter och läste mycket och hade som e-mail-namn "*joyfulness*", vilket säger allt om henne. Hon arbetade som reseledare men tog sig ständigt mera ledigt för egna resor på egen hand. Hennes humör var det bästa tänkbara, vilket jag kunde behöva, då min tandkris inverkat menligt på mitt. Det blev långsamt bättre, jag rensade tänderna regelbundet med *Sikkim Rum* för 35 rupier (42,8%), men den högra kinden var hålig, medan den vänstra var svullen, vilket gav mig ett slående oregelbundet utseende där något inte stämde.

Krisen kom under natten, när tandvärken blev så svår att den nästan drev mig till vansinne. Till detta kom att jag inte kunde få fötterna varma – de frös förskräckligt trots täcke och dubbla filter. När jag denna gång lämnade Göteborg hade jag faktiskt inte kommit på mig själv med att ha glömt någonting alls, och väl medveten om kalla nätter i Himalaya hade jag fått med mig både strumpor, skor och vantar. I Darjeeling hade jag emellertid inte frusit alls, varför jag lämnat vantarna, strumporna och skorna där, medan nu infann sig det rätta ögonblick då de verkligen hade behövts. Det var bara att gnugga fötterna varma om och om igen.

Resan hade utmärkts av att det hade varit alltför litet tid från början. Redan första dagen hade jag förlorat ovärderlig tid genom Diwalioedan, som dessutom spräckt min budget från början, och jag beklagade att jag inte kunnat stanna en dag extra i Rishikesh, Joshimath, Kausani och Almora, och Phudongvistelsen i norra Sikkim hade också förkortats. Nu unnade jag mig dock äntligen en extra dag i Pelling, och det lönade sig. Vädret den dagen var kanske det bästa på hela resan, inte ett moln på himlen, och så förblev det hela dagen – Kanjenjunga, den största och kallaste av alla skönheter, hade aldrig varit vackrare.

Mitt värdfolk var också idealiska. Trots ombyggnaden av sitt hotell hade de inte höjt priserna, och med särskild omtanke om budgetresenärer (som jag) och *backpackers* hade de behållit det billiga dormitoriet. Vissa rum hade TV, men de hade också låtit somliga vara utan, för att tillfredsställa alla sorters gäster. Detta borde vara standard.

Joan "*Joyfulness*" var ett fenomen. Hon var otroligt livlig och vital med ett stort hjärtligt homeriskt skratt och enda dottern till ett par som just hade gått bort, 92 och 96 år gamla, kärnfriska, utan ett grått hårstrå och utan glasögon. Hon arbetade ju som reseledare, och jag kunde föreställa mig henne som den perfekta turistplågaren och turistpådrivaren, men hon var också mycket beläst och talade ett härligt språk, så vi hade mycket gott utbyte av varandra. Nästan alla böcker jag nämnde för henne som särskilt bra hade hon läst.

Dock hade hon för bara tre år sedan haft en gruvlig olycka i en annans bil och nästan brunnit inne, suttit instängd och inte kunnat komma ut, förrän hon tog sig genom vindrutan och skar sönder hela ansiktet. I tre månader på sjukhus hade hon varit blind tills förbanden

avlägsnades. Detta hade gett henne en fallenhet för hysterisk klaustrofobi, vilket kom till uttryck under vår gemensamma resa tillbaka till Darjeeling, när hon tvingades sitta inklämd längst bak i ett hörn utan möjlighet att ta sig ut om något hände.

Det förekom en svensk i Pelling. Han hade kommit som lärare för att arbeta vid Lama Yondas skola, men han hade kommit in på ett turistvisum, vilket inte tillät honom att arbeta i Indien. Följaktligen kom han i klammer med de byråkratiska myndigheterna, det värsta man som utlänning kan råka ut för i Indien, och vilket normalt resulterar i att man aldrig kommer tillbaka eller ofta inte ens får komma tillbaka. Han fick nöja sig med att vara utan arbete under sina tre månader i Indien och siktade på ersättningsunderhållning i Nepal och Tibet, men det var alldeles fel årstid att fara till Tibet, så jag tvivlar på att han kommer dit. Han hade gärna velat träffa mig för att äntligen få tala svenska igen, och jag försökte också uppsöka honom, men våra vägar möttes aldrig. Vi gick om varandra eller hade otur. Bara för att få en sista möjlighet att få träffa honom följde jag den sista kvällen med till ett litet aftonsamkväm med öl, trummor, gitarrer och sång, men han kom inte dit.

Ej heller fick jag träffa Lama Yonda. Andra gången jag gick upp till Pemayangtseklöstret var allt stängt och låst, och tredje gången hade han farit vidare till Gangtok. Johannes fick träffa honom innan jag kom, och de hade ett långt givande samtal och utbyte av varandra denna första gång de träffades, medan jag fick vara utan denna gång. Det hade hänt förut. Dagen efter hade Johannes rest före mig tillbaka till Darjeeling, medan jag vilade och vårdade min obeskrivliga tandköttsinflammation, som blev bra precis tills jag återvände till Darjeeling.

Det låg troll i detta. Darjeeling hade sänt mig denna infektion för att jag lämnade staden, och när jag kom tillbaka efter fyra dagar gick den över.

Joan var helt övertygad om att hon levte i Sikkim i ett tidigare liv, då hon kände igen sig överallt. En sådan känsla hade hon bara fått i Norge tidigare – hon hade rest över precis hela världen. Jag hade känt mig hemma i Darjeeling från den första gång jag kom dit 11.11.1992 vid invigningen av dess japanska fredsstupa, och jag var fortfarande mest hemma här i hela Indien. Det förelåg definitivt ett outrannsakligt förhållande mellan oss.

del 15: *Samtal i Darjeeling.*

Det var svårt att lämna Pelling men nödvändigt, då jag i Darjeeling måste fixa biljett till min återresa västerut till Delhi och Dharamsala och ägna mig åt mina sociala plikter där. Denna dag, den 19 november, skulle en dubbel högtid firas i Pelling, delvis någon buddhistisk tilldragelse och delvis minnet av en avliden familj, vars sista medlem, modern, gått bort nyligen. Dessutom var det Indira Gandhis födelsedag, som annekterat Sikkim. Två andra politiska martyrer delade samma födelsedag: Charles I Stuart, som blev av med sitt huvud, och president Garfield, som mördades efter bara tre månader i ämbetet. Han är inte ihågkommen för någonting annat. Den sömniga katten med samma namn (på svenska 'Gustav') är knappast uppkallad efter honom.

Resan från Pelling till Darjeeling blev som vanligt äventyrlig. Den lugna bussresan ner till Jorethang förlöpte stilla skumpande utan problem, men jeepresan upp, som kostade 90

rupier fast det bara var drygt tre mil, bjöd som vanligt på turbulenser. Kylaren kokade två gånger, och jeepen måste repareras under vägen – det var kanske kardanaxeln som brustit eller kommit ur led. Chauffören tillbringade en halvtimme under bilen, och hans medhjälpare klämde alla fingrarna i jeepdörren när han själv stängde den. Hur kunde han? Och Joan fick sitt klaustrofobiska anfall, men när det väl var över lyckades hon hålla sig lugn. Det var då hon berättade hela historien om sitt trauma. Hon hade varit medpassagerare i en annans bil när bilolyckan hände som höll henne inspärrad tills hon med våld kom ut med ansiktet sönderbränt och sönderrivet. Det syntes inte på henne idag alls.

Hon tog in på mitt *Tower View* och var nöjd med utsikten men rädd för trapporna, som verkligen är gjorda för stengetskliv. Det var en grad varmare i rummet i Darjeeling än i Pelling. Man behövde således inte frysa. Efter den obligatoriska varma duschen intog jag en traditionell överdådig middag på gamla "*Orient*" med tomatsoppa och ägg-chowmein för bara 60 rupier (9 kronor). Man var verkligen hemma igen.

Sedan gick jag till *Glenary's* och fick finaste fönsterplatsen genast med utsikt direkt mot Kanjenjunga medan solen gassade genom fönstret. *Glenary's* i Gangtok hade upphört – jag hade redan förra året haft svårt för att återfinna det, men i år misslyckades jag helt.

Gangtok försöker som huvudstad vara flott och snygg och håller hög standard men gör därmed bara ett frånstötande intryck av förställning och förkonstling, onaturlighet och tillgjordhet. Det är för ensidigt och för enfaldigt modernt. Darjeeling är tvärtom – där finns ålderns patina, där finns klasser och sociala nivåer från de lägsta tiggare till de förnämsta teplantageägare, det är gammaldags och har en med åldern fullmogen stil som inte kan förneka sig, det är internationellt och har en förnämre vy av Kanjenjunga än kanske hela Sikkim, vilket kanske ändå är vad som gör staden. Den brittiska kolonialkulturen har överlevt bättre här än kanske någon annanstans i Indien (med möjligen undantag av Mussoorie), vilket ger staden en helt överlägsen charm trots dess nedgångenhet och smuts, dess slitna fasad och dess utsatta läge för Himalayas ibland värsta väder, (Joan begravdes här i snö i mars tidigare i år,) och Darjeeling har ganska säkert den högsta skolstandarden i Indien – alla talar engelska. Dess politiska ställning utgör tvisteäpplet. Det vill ha självständighet som "*Gurkhaland*", vilket är absurt, då Gurkha ligger i Nepal och de berömda "*gurkhorna*" var nepalesiska bergssoldater. För mig är Darjeeling geografiskt en del av Sikkim, och det är det också historiskt. Låt det för all del bli en delstat i Indien som alla de andra, som Sikkim och Kashmir, men gör inte livet svårare för Darjeeling med att yrka på orealistisk suveränitet och självständighet. Följden skulle bara bli tumult, kaos och isolering.

Naturligtvis dök Johannes upp där på *Glenary's*. "Du sade att du brukade gå hit mot slutet av eftermiddagen." Han slog sig ner mitt emot mig, och vi började planera de närmaste dagarna.

Jag hade mina sociala plikter mot gamla vänner och mot svenska vänners vänner, men han hade daglig kontakt med en liten grupp upplysta och sökande människor från Europa, i vilka diskussioner han bad mig delta. Det ville jag gärna i den mån jag kunde göra mig ledig.

Vi jämförde bland annat Darjeeling och Dharamsala med varandra. Han var mera hemma och kände sig mera väl till mods i Dharamsala men medgav, att Darjeeling hade en

extra charm genom den nepalesiska närvaron och var mera internationellt och universellt till sin prägel. Vi var helt överens om att båda var oundgängliga och helt unika i hela världen.

Efter många års fruktlösa försök lyckades jag äntligen hitta mina goda vänner Håkan Forshults och Ingemar Magnussons gode vän i Darjeeling, en före detta säkerhetsvakt hos Dalai Lama, som med sin fru brukat hålla öppet hus för gäster i Darjeeling. Han var själv född i Darjeeling men av tibetanska föräldrar, som utvandrat till Darjeeling redan före självständigheten. Tyvärr fick jag inte träffa hans fru, då de höll på med att bygga om sitt hus och var mycket splittrade och upptagna. Emellertid fick jag en mycket intressant intervju med honom.

I stort sett var vi överens om allt, att Darjeelingområdet ('Gurkhaland') borde separera från Väst-Bengalen och bilda en egen stat inom Indiska unionen, som Uttaranchal gjort från Uttar Pradesh. Det var ett rimligt krav som Darjeelingarna själva insisterade på med all rimlighet, medan bara lågländarna och Calcutta var emot det, vilket man ju kan förstå. Deras argument var att Bengalen separerats redan en gång för mycket (i Väst-Bengalen och Öst-Pakistan, numera Bangla Desh, tidigare Öst-Bengalen). Vi trodde också båda att Kinas kommunistdiktatur måste falla och att därmed situationen för Tibet skulle förändras drastiskt, liksom för hela Kina. Det var bara en tidsfråga.

Han berättade också att de tibetanska flyktingarna till Indien var många fler än bara den klassiska över Nepal i Everestregionen. Det fanns en väg ner till Lachung i Sikkim, en annan ner till Tawang i Arunachal Pradesh (vilka båda vägar hade använts av Dalai Lama 1956 och 1959) och egentligen hur många vägar som helst, som dock alla var lika svåra. Han berättade, att de tibetanska flyktingarna under 60- och 70-talet (från 1959) nästan alltid hade varit tiggare medan de hävdade sig väl med åren genom sin arbetsamhet och uppfinningsförmåga, så att de faktiskt blivit det flyktingfolk i världen som klarat sig bäst i att göra sin lycka i främmande länder. Av dagens flyktingar återvände många frivilligt till Tibet, då de haft högt spända förväntningar på Indien som grusats av en hårdare realism än beräknat, och då de ändå haft egendom och utkomst och hem i Tibet.

Jag gick till Tiger Hill igen denna morgon, vädret var klart, och Mount Everest framträdde tydligt. Det var bara 150 jeepar denna gång, och alla hade lämnat när jag kom fram efter gryningen, så för en gångs skull slapp man det hysteriska Tiger Hill-turistjippet med oväsen och trängsel.

del 16: *Darjeelingsituationen.*

Min andra dag var det strömavbrott i hela staden, varför den inte kom i gång förrän senare på eftermiddagen. Jag uppsökte dock Dolly och fick mitt lystmäte på nyheter om allt vad som hänt under året. Hennes son planerade komma ut med en bok om Darjeeling och bad mig om bidrag. Tyvärr var det inte mycket om Darjeeling jag kunde stå till tjänst med, då jag ju aldrig varit här före 1992.

Situationen i Darjeeling var lika brokig som ett granatäpple och lika explosiv som en granat. Det ledande partiet, som mest bestod av nepaleser, ville ha en särskild stat inom den Indiska unionen som skulle heta Gurkhaland, men blotta namnet utesluter alla tibetaner,

hinduer och sikkimeser fastän Darjeeling geografiskt och historiskt egentligen är en del av Sikkim. För nepalesernas skull vill Sikkim inte ha Darjeeling. Ett annat problem är Siliguri, den största tätorten, där de flesta är bengaler. De vill därför fortsätta höra till Väst-Bengalen och vill inte ha en separat stat. Affärsmännen däremot, som leder utvecklingen och politiken, har inget emot en separat stat.

Kanske det bästa för alla därför ändå är status quo. Det är vad regeringen i Delhi vill ha, som bestämt motsätter sig separationer och nya delstater, då eftergifter kan leda till fler separationer och statsdelningar, vilket absolut inte är önskvärt.

Min vän som varit säkerhetsvakt hos Dalai Lama hoppades trots allt att denna linje skulle segra, men risken är att nepaleserna insisterar och går för långt och tar till våld, så att undantagstillstånd måste införas. Då måste området regeras direkt av presidenten från Delhi, vilket kunde innebära en separat stat i praktiken.

Kort sagt, ingen vet vad som kommer att hända, och vad som helst kan hända.

Den 21 november blev det för första gången så kallt att jag måste ta på mig strumpor. Dagstemperaturen nådde som högst 15 men låg morgon och kväll omkring 5. Darjeeling ligger trots allt högre än Kebnekajse. Stora moln täckte solen, det blev riktigt rått och kallt, men på lördagen var det en sista klar soluppgång över Kanjenjunga med Mount Everest och Makalu klart framträdande 100 km åt väster. Emellertid kändes det skönt att nu kunna lämna Darjeeling med gott samvete.

Det var bara Darjeeling och Dharamsala som jag kunnat ge all den tid jag velat under denna resa. Alla andra hade blivit lidande, främst Nepal men även Sikkim, Kausani, Almora, Joshimath och Rishikesh. Jag hade behövt en extra vecka minst, kanske mer, vilket var något att tänka på inför nästa år.

Den sista dagen var vacker men disig, varunder Kanjenjunga allt mera upplöstes och försvann i dimmorna, tills den sista snötoppen slocknade i solnedgången, men jag var nöjd. Kanjenjunga hade varit mig mycket nådigt under denna resa.

Till all lycka fick jag uppleva slutet på de intressanta diskussionerna mellan Johannes och hans fjärran vänner, vilket jag inte hade velat missa för allt i världen. Han avslutade dem inte för min skull, utan de bara råkade löpa jämnt ut.

Fler och fler lämnade redan Darjeeling, jeeparerna vid Tiger Hill hade minskat från 175 för åtta dagar sedan till 125 idag, och tågen till Calcutta och västerut var alltid fullbokade en vecka framåt. Därför kunde jag inte få det tåg till Delhi jag velat ha utan fick nöja mig med ett långsammare, vilket skulle leda till komplikationer i Delhi när jag kom dit och skulle ta bussen till Dharamsala, som jag skulle missa, om jag inte kunde ändra min biljett i New Jaipalguri, vilket Dalai Lamas säkerhetsvakt rekommenderade mig att försöka göra i sista stund. Vi fick se.

Sista kvällen bjöd mig Joan på middag. Det var under de vanliga kaotiska Darjeeling-förtecknena: den restaurang vi velat ha stängde (liksom många andra) tidigt på grund av nya demonstrationer och processioner, och alla affärer stängde. Följaktligen fann vi oss strandsatta och hänvisade till en hindurestaurang med bara svetslågemat, där vi dock lyckades välja några mildare rätter och klarade oss med den äran och lyckades ha trevligt dessutom. Joan är ytterst underhållande, och det är svårt att åtminstone försöka vara lika underhållande själv.

Johannes önskade mig lycka till i Dharamsala och kunde tyvärr inte följa med själv. Han skulle vidare till Kalimpong.

Därmed var Darjeelingkapitlet över och hemresan de facto inledd, men den var verkligen långt ifrån över ännu – jag hade fortfarande fem hela dagar kvar i Indien före den slutliga hemresan.

När jag lämnade Darjeeling tidigt på morgonen hade Kanjenjunga helt svept in sig i moln, ingenting var synligt, som om hon gömt sig för att slippa säga farväl en sista gång.

del 17: *Tåget som kom bort.*

När jag kom ner till new Jaipalguri för att ta tåget fanns det inget tåg. Det var försvunnet. Senast någon hört något om det hade det varit tolv timmar försenat, och det var länge sedan.

Det hade varit strul med min tågbiljett från början, som om Darjeeling också genom denna ödesnyck inte velat släppa mig ifrån sig. När jag köpt biljetten för fyra dagar sedan hade expediten först gett mig en biljett till Calcutta. Lyckligtvis upptäcktes misstaget genast, så jag fick en annan biljett, men det var inte till det tåg jag velat och brukat ha, Rajdhaniexpressen, ett pålitligt standardtåg som nådde Delhi på 22-25 timmar (1500 kilometer). I stället fick jag ett tåg som hette Mahanandaexpressen, som ingav mig dåliga aningar. Dess restid till Delhi var 31 timmar, enligt biljetten. Skulle det bli 1-2 timmar försenat skulle jag missa nattbussen från Delhi till Dharamsala. Nu var det 12 timmar försenat.

Jag blev naturligtvis angelägen att byta tåg. Stinsen sa: "Kom tillbaka senare." Jag kom tillbaka senare. Negativt besked. Rajdhaniexpressen var hopplöst full. Jag frågade om alternativa tåg. Nordostexpressen skulle gå klockan 5. Det var ett tåg jag bara hade goda erfarenheter av, det första tåg jag kommit till Darjeeling med 1992 och som jag nästan varje gång kommit till Darjeeling med på nytt. Men även det var fullbokat. De skulle se vad de kunde göra och bad mig komma tillbaka senare.

När jag kom tillbaka klockan 3 (fyra timmar efter mitt egentliga tågs egentliga avgångstid) fick jag negativt besked: Även Nordostexpressen var fullbokad, inga vakanser. Det gick bara inte att acceptera. Jag kunde inte förlora ett dygn på att invänta ett förlorat tåg. Den hyggliga biljettmästaren gav mig då en chans: "Försök komma med på tåget i alla fall, och tala med konduktören." Det var ett halmstrå i en strid ström.

Även Nordostexpressen var en och en halv timme försenad. När den kom skulle som vanligt allt löst folk packa sig in där på en gång. I mängden dök plötsligt Samuel och Fanny upp, mina vänner från uppfärden till Darjeeling, som accepterat mitt hotell. Även de hade biljetter till Mahanandaexpressen, vilket olyckståg de visste att berätta att nu var 15 timmar försenat. Det innebar, att för varannan timme hade det försenats en timme. Det var Akilles och sköldpaddan fast tvärtom. Jag berättade för dem att jag måste ta chansen att komma med Nordostexpressen då jag inte kunde missa mina anslutningar i Delhi för mina sista dagar i Indien. Fanny ville inte ta risken att bli stående i tåget hela natten, så de stannade kvar för att invänta Mahanandaexpressen under tilltagande försening hela natten. Det är så

det fungerar: är förseningen ett faktum kan den bara fortsätta växa, som en skenande cancersjukdom.

Jag kom med tåget och fick en provisorisk sittplats men inte mer. Konduktören betraktade min biljett under dödstystnad. Han gav den tillbaka under samma dödstystnad, vilket betydde, att han inte kunde ge mig en nattkoj fastän jag betalat för en sådan. Jag fick klara mig själv. Min biljett betydde bara, att han inte kunde slänga mig av tåget.

Det blev till att sitta hårt och obekvämt hela natten, men folk var hyggliga och lät mig vara. Dagen efter lät mig en ung man vila mig i sin kojplats, då han hade vänner i vagnen bredvid. Han var mycket kultiverad, skrev dikter, var gift, högst 30 år, och vi talade ingående om allt möjligt, framför allt de kulturella skillnaderna mellan Indien och Väst. I Indien är kärnfamiljen fortfarande en stabil grund för hela samhället. I Väst är den det inte, då mer än hälften av alla äktenskap spricker och merparten av alla barn blir utan antingen mor eller far, vilket inte är bra. Ett alternativ är kollektiven, som, om de fungerar och håller, är värda all uppmuntran, medan dock många av dem tyvärr faller som experiment.

I Allahabad kom det på en familj, far, mor och dotter, där flickorna var mer än gråtfärdiga. De grät hela vägen. Även de hade råkat ut för Mahanandaexpressen, som nu var 19 timmar försenad. De hade tydligen fått biljett till det tåget, väntat i sju timmar, missat alla anslutningar och, liksom jag, desperat tagit närmaste alternativa tåg. Modern grät oavbrutet. Dottern hade full förståelse för min situation. De steg av vid Lucknow.

Tåget nådde Delhi strax efter halv 10, endast två timmar försenat. Mitt tåg skulle ha nått Delhi fyra timmar tidigare. Nu hade det kommit bort någonstans på vägen, hopplöst upplöst i en ständigt tilltagande försening, som ett spöktåg, som en indisk "flygande holländare". Det hördes ingenting mer om detta tåg, förmodligen fullproppat med desperata människor i upplösningstillstånd, fast i ett tåg som aldrig kom fram, av vilka två var mina vänner Samuel och Fanny. I bästa fall skulle de komma fram klockan 13 nästa dag, om förseningen inte blev värre, vilket den förmodligen dock blev.

Jag tog tunnelbanan upp till Kashmir Gate och fick genast en buss till Pathankot. Halv 9 på morgonen gick bussen till Dharamsala därifrån, som förde oss ända upp till McLeod Ganj. Vädret var varmt och strålande. Klockan var halv 2. Resan från Darjeeling hade tagit 55 timmar inklusive två hårda uppesittarnätter. Den gamla slutssummeringen av en tysks resor i Indien bekräftades ännu en gång: "*Travelling in India is hard work.*" ("Att resa i Indien är ett tungt arbete.")

del 18 och avslutning.

När jag på onsdagen gick upp till Triund förbluffades jag av att det var helt öde. Alla tälten stod tomma och övergivna fastän vädret var klart och idealiskt och rentav varmt denna den 26 november 2008. Total stillhet härskade. Det var bara att gå ner igen.

På vägen ner mötte jag både Lalu, den lille biharin som jag skänkt skorna, och Lakkha på väg upp. De berättade att verksamheten där uppe gradvis höll på att packa ihop. Lakkha skulle stanna där uppe vid *Snow Line* bara fyra dagar till, och Lalu skulle inom kort fara hem till Bihar och Bodhgaya för vintern ända fram till vårdagjämningen.

Ändå var vädret varmt och idealiskt, och om turisttrafiken höll på att avmattas märktes det inte.

Denna dag nåddes jag av det förfärliga sorgebudet att min vän och kollega sedan 33 år, Pär Jönsson, sångare och spexare, hade gått bort alldeles för ung ett knappt halvår efter en inte helt lyckad operation för en elakartad hjärntumör. För två år sedan var det Lisbeth, och nu hände det igen. Båda var alltför flitiga användare av världens värsta stressfaktor mobiltelefonen.

När jag sista dagen gick upp till Triund för att slutligt ta farväl av bergen för i år nåddes jag av nyheten genom Lalu och hans radio, att terrorister sprängt två hotell, två sjukhus och en biograf i luften i Bombay, Indiens största stad, med hittills 80 döda och 274 skadade. Det var den världen jag var tvungen att återvända till ner från bergens frihet och frid. Det var ett av dessa fullständigt befängda och vansinniga nidingsdåd utan skäl, utan rätt och utan mening som mest bara drabbade oskyldiga och som bara kunde resultera i intensifierad klappjakt på terrorister med hatets focus inställt på militanta muslimer. 11 september 2001 utlöste det mest vanvettiga av alla krig utan anledning, och det rasade fortfarande utan anledning, där angriparna bara kunde betecknas som de värsta tänkbara skurkar och galningar och där samtliga offer var oskyldiga civila. Skurkarna inriktade sig inte ens på sina fiender utan slog bara blint till i det onda syftet att döda så många som möjligt för den rena terrorns skull. Det var den värsta tänkbara formen av maktmissbruk – ett meningslöst dödande av ren destruktivitet bara för att demonstrera och manifesteras ondskans gränslöst sjuka makt.

Därmed slutade min resa som den börjat med katastrofer, När jag kom smällde bomberna i Guahati, och lagom till min hemresa genomfördes terrorbombningen i Bombay.

En annan terror som alltid varit svår i Indien och alltid blivit svårare för varje gång och den här resan varit svårare än någonsin var terrormusiken, den hårda dunka-dunk-musikens förtvivlade hjärntvättsskval. När jag diskuterade den frågan med Johannes i Pelling bekräftade han, att "folk mer och mer försöker bedöva sig, och ett medel är skvalmusiken, som bedövar hörseln, så att mänskligheten ständigt blir allt dövare." Han framlade en intressant teori, om att hörseln skyddar sig själv med att stänga av sig inför alltför mycket oväsen. En alltför svår hörselchock resulterar i bestående dövhet. Musiker lider av detta, särskilt orkestermusiker, när de alltid måste utsätta sig för hårda klanger. Tinnitus är helt enkelt ett annat sätt för örat att reagera och skydda sig. Det lät på honom, som om människan bara har en begränsad kvot i livet att kunna utnyttja hörseln till, och om denna förslöas genom oväsen och dunka-dunk och annan audiell miljöförstöring måste hörseln duka under tidigare än naturligt. Det var en intressant teori. Det värsta var, att inte ens öronproppar kunde eliminera det hårda basdunket.

Under tiden fortsatte offerstatistiken från Bombay att rasa i höjden, till över 100 döda, till 120... Samtidigt ockuperades flygplatsen i Bangkok av tusentals demonstranter som krävde premiärministerns avgång. Ingen kunde flyga till eller från Thailand.

Det hade legat snö uppe vid *Snow Line* men inte mycket, och det hade inte varit farligt kallt. En pytonorm hade krupit ur sitt skinn uppe vid Triund. Det var mer än en decimeter i diameter. Det hade kunnat vara Kaa...

När jag lämnade Dharamsala i skymningen glödde alla bergen i lysande höstfärger. Det var ett smäktande avsked från Indien för i år.

Jag hade oturen att bredvid mig få en tjock pladdrande tant, som envisades med att kräva att få byta plats med mig. Hennes egentliga plats var intill dörren. Jag ville inte sitta vid dörren och envisades med att vilja behålla min plats. Detta gjorde henne till min fiende för hela bussresan ner till Delhi. Av alla medpassagerarna hade jag fått den värsta.

Delhi nåddes halv 6 på morgonen, och jag kunde i lugn och ro ta en rickshawscooter ut till flygplatsen genom helt trafikdöda gator – min chaufför körde mot vartenda rött ljus på hela vägen.

På flyget fick jag till medpassagerare en två meter stor och tjock dansk, om möjligt ännu mera skrymmande än den stora plufsiga tjatrande tanten på bussen. Av alla möjliga medpassagerare hade jag råkat få den största. Han hade tydligen svårigheter att pressa ner sig i sitsen, och varje gång han skulle stiga upp därifrån var det ett omständligt och mödosamt företag. Han trängde nästan ut mig alldeles, och att försöka använda armstödet var inte att tänka på. Han frågade mig kuriöst nog: "Är du indier?" Var jag verkligen så liten, undrade jag och kände mig som en dvärg, drunknandes i jättens oöverskådlighet.

Planet startade klockan 11 på förmiddagen, och från 10,000 meters höjd kunde man avnjuta hela Himalaya från Nepal till Afghanistan. Det var ett oerhört skådespel, ehuru man inte kunde särskilja de tiotusentals topparna, som på 50 mils avstånd alla var små men i alla fall – hela Himalaya fyllde precis hela horisonten.

När planet sökte sig upp över det vilda Baltistans snötäckta bergshöjder i Afghanistan började molnen skocka sig, varefter de täckte in jorden norrut över Uzbekistan och Kazakhstan, men dessförinnan hade man fått se Le Corbusiers geometriskt exakta Chandigarh som ett mycket precist geometriskt mönster där nere, en helt modern framtidsstad, som fungerade väl och som stod i utsikt att snart få ett internationellt flygfält, så att man skulle slippa flyga till Delhi varje gång i framtiden. I Chandigarh bodde min sista nya vän för resan, den unge intellektuelle på tåget till Delhi, som hjälpt mig med att låna mig sin plats. Jag hann få ett mail från honom, där han följt min uppmaning att börja delta i *poetbay.com*-sajten, nätets bästa forum för poeter.

En annan vän som jag glömt att berätta om var en ung 32-årig man uppe i Phudong, Sikkim, nummer två av fem syskon, där föräldrarna grälade på honom för att han inte gift sig. Hans äldsta bror var gift men inte hans två yngre och systemen. Jag rådde honom att inte skynda sig. Kommer det, så kommer det naturligt, och det är aldrig för sent för en man att gifta sig medan det ofta är för tidigt. Han var en sympatisk intellektuell med glasögon och mycket tacksam för vårt samtal.

Därmed nalkades resan sitt slut. Finnair-planet gled in över Finska Viken och for in över Emsalö medan Borgå lyste i öster – solen sken på Borgå, och man kunde faktiskt urskilja den restaurerade Domkyrkan, som tronade i vitt över staden.

Snön låg vit över Finland, snödjupet i Nyland var 20 cm, men det var inte särskilt kallt – jag behövde inte dra på mig strumpor.

Resans mirakel var budgeten, som jag nödgats spräcka den första dagen genom Diwali-kaosets extravaganta omständigheter. När jag lämnade Delhi hade jag fortfarande 210 rupier

kvar – 30 kronor. Det hade gått precis jämnt ut. Därmed hade kostnaden för hela resan (33 dagar) understigit 8000 kronor.

När planet mot Göteborg lyfte från Vanda var klockan 4, och solen hade gått ner. I Göteborg lovades det regn – det första regnet på hela resan. I Bombay fortsatte offerstatistiken att stiga, medan flygtrafiken till Thailand förblev lamslagen, men Barack Obama hade valts till president i USA med demokratisk majoritet även i Kongressen, vilket var resans stora triumfens ögonblick, när jag fick nyheten i Kausani, som därför blev resans höjdpunkt jämte den sista förtrollande dagen i Pelling den 18 november, då Kanjenjunga varit mera till sin fördel än under någon av mina tidigare resor.

Det hade dock behövts en extra vecka, vilket var något att tänka på inför nästa resa. Prövningarna och utmaningarna hade varit svårare än vanligt, vilket inte hindrat att resan ändå måste betecknas som fullkomligt framgångsrik och oförglömlig.

27.10-28.11.2008.